

Miskolci Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

Civilisztikai Tudományok Intézete

Kereskedelmi Jogi Tanszék

**Nagyobb a füstje, mint a lángja –
a vezető tisztségviselők felelősségének
új Ptk.-beli szabályozása**

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZAT

Készítette:

Majoros Tünde

J-503

Konzulens:

dr. Barta Judit

egyetemi docens

Miskolc

2014.

Tartalomjegyzék

I.	Bevezetés	3
II.	A vezető tisztségviselő feladatai és felelősségének irányai	6
1.	Feladatok.....	6
2.	A károsult személyi kör	9
3.	A felelősségtörésről.....	11
III.	A felelősségi szabályok változásáról általában	13
1.	A szerződésszegéssel okozott kárfelelősség új szabályai.....	13
1.1.	A változás két fő pontja.....	14
1.2.	Miben különbözik a kontraktuális és deliktuális felelősség?.....	16
1.3.	Együttműködés és tájékoztatás.....	17
2.	A felelősség korlátozása, kizárása.....	19
3.	Egy speciális deliktuális felelősségi szabály: a vezető tisztségviselő károkozása harmadik személynek	19
IV.	A vezető tisztségviselő felelősségéről.....	22
1.	A jogi személyről szóló könyvről általában	22
2.	A vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelőssége.....	24
2.1.	A kötelmi jogi szabály alkalmazása a vezető tisztségviselőre.....	25
2.2.	Az alkalmazás nehézségei	26
2.3.	Az előreláthatósági klauzula	27
2.4.	Felmentvény és beszámoló.....	31
2.5.	A felelősség korlátozása és kizárása	32
2.6.	Mt. kontra Ptk.	33
3.	A vezető tisztségviselő harmadik személlyel szembeni felelőssége	34
V.	Záró gondolatok	38
VI.	Irodalom- és jogszabályjegyzék	40

I. Bevezetés

„*Még mi is most tanuljuk*” – hallani az új Ptk. kapcsán sok gyakorló jogásztól. Olyan gyakorló jogászoktól, akik több évtizede alkalmazzák magánjogunk kódexét, magabiztosan forgatva a törvénykönyvet, jól ismerve annak rendszerét, felépítését, betéve tudva egyes rendelkezéseit, elsajátítva egy jól megszokott gondolkodásmódot és logikát. De mit is tanul a magyar jogászság? Az új Ptk. jelentős mérföldkő a magyar magánjog történetében. Az új törvénykönyv jelentős mértékben kibővült, nyolc könyvből áll, a legszembevetőbb változás talán a kódexben önálló könyvekként szereplő társasági jog és családjog. Nehéz lesz hozzászokni az új struktúrához, paragrafusjelöléshez, s talán a legnehezebb: a számtalan változáshoz, újdonsághoz. Hiszen a törvénykönyv sok esetben a gyakorlat által megkövetelt módosításokat rögzíti, a 21. század gazdasági viszonyaihoz igazítja a rendelkezéseket, hatékonyan épít be más, magánjogi vonatkozású jogszabályokat, törvényi szintre emeli a bírói gyakorlat által kimunkált elveket, és számos újdonságot is magával hoz. A hatálybalépést követően a gyakorlat is keresi a válaszokat az új törvény adta kérdésekre, hiszen alapvetően a kódex szemlélete is megváltozott.

Jelen tudományos diákköri dolgozat a társasági jogra, annak terrénján belül is a vezető tisztségviselők felelősségi szabályaira koncentrál. A társasági jogi szabályokat – már jóval a Ptk. hatálybalépését megelőzően – sok kritika érte. A sajtó, és gyakran jogvégezett emberek is tévesen értelmezték az új törvénykönyv vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó szabályait: a problémát alapvetően a vezető tisztségviselők társaság fennállása alatti, harmadik személyekkel szembeni deliktuális felelősségének helyes értelmezése okozta. Ezzel kapcsolatban ugyanis sok tévesen értelmezett, riogató híresztelés, állítás jelent meg. Néhány példa ezek közül: „*A cégvezető is kötelezhető kártérítésre*”¹, „*[...] örületesen megnő a vállalatok vezetőinek felelőssége a tulajdonosok, de a kívül világ irányába is. [...] A komoly bizonytalanság miatt elszaporodnak majd a vagyontalan vezetők. Egyszerűen csak át kell írni mindent a házastársunkra.*”² „*[...] Ők (a vezető tisztségviselők – a szerző megjegyzése) a teljes vagyonukkal felelnek a társaság által szerződésen kívül okozott károkért. Ez még akkor is így van, ha a vezető tisztségviselők csak munkavállalók és a társaság nyereségéből nem is részesednek. Ez a szabály azt eredményezheti, hogy a legjobban felkészült szakemberek nem fognak vezető tisztségviselői pozíciót elvállalni, illetve nem fognak olyan üzleti döntéseket*

¹ <http://www.ugyvedvilag.hu/rovatok/napirend/uj-ptk-a-cegvezeto-is-kotelezhető-karteritesre> (letöltés: 2014. szeptember 21.)

² http://index.hu/gazdasag/2014/02/18/marcius_15-tol_indulhatnak_a_perek/ (letöltés 2014. szeptember 21.)

meghozni, amely bármilyen kockázattal járhat.”³ A dolgozat ide vonatkozó része igyekszik az egyes jogászai álláspontok bemutatásával megvilágítani azt, hogy a riogatásoknak – ahogy a cím is jelzi – nagyobb volt a füstje, mint a lángja. A vezető tisztségviselőknek mégsem kellett remegő kézzel kokárdát tűzniük március 15-én.⁴

A vezető tisztségviselői felelősség irányai közül a dolgozat kettővel foglalkozik részletesen: a vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelősségével és a harmadik személyekkel szembeni, a társaság fennállása alatti deliktualis felelősségével. Előbbire a Ptk. szerződésszegéssel okozott károkért való felelősségének új szabályait kell alkalmazni, utóbbira pedig a más személy károkozásáért való felelősségről szóló fejezetben található deliktualis felelősségi szabályt.

Célom alapvetően az új szabályok bemutatása volt, így a dolgozat nem tekint ki jogtörténeti előzményekre. Mivel az új törvénykönyv megváltozott szabályai még a gyakorlatban nem vertek gyökeret, a dolgozat megírása során csak „óvatosan” támaszkodhattam bírói döntésekre és az azokban kikristályosított logikára és elvekre. A hivatkozott gyakorlati eseteket – amelyek a dolgozat témájához kötődnek – még a régi szabályok alapján ítélték meg a bíróságok. A téma újszerűsége arra sem ad lehetőséget, hogy *de lege lata* megállapításokat tehessek, a *de lege ferenda* javaslatok pedig talán még korainak bizonyulnának a törvénykönyv hatálybalépését követő fél év elteltével. A bírói gyakorlat reakciójának ismeretében lehetne rámutatni arra, hogy az új szabályok milyen gyakorlati alkalmazási nehézségeket okoznak. Így a kutatásom módszere alapvetően leíró, elemző jellegű, mindazonáltal, hogy a szabályozás már most látható neuralgikus pontjaira igyekszem felhívni a figyelmet.

A dolgozat II. fejezete a vezető tisztségviselő feladatait és az ahhoz kapcsolódó felelősségét mutatja be. Ez az általános kiindulópont azért fontos, mert a dolgozat e körből merítve a továbbiakban csupán két felelősségi iránnyal foglalkozik részletesen. A vezető tisztségviselő feladatainak és a hozzákapcsolódó felelősségének felvázolása után szólni kell az új kötelmi jogi szabályokról is, hiszen a jogalkotó a régi Ptk. egységes felelősségi szemléletével szakítva, a kontraktuális felelősségi szabályokat elvi alapon elválasztja a deliktualis felelősségi normáktól (III. fejezet). Az új rendelkezések megismerése után lehet és kell azt megvizsgálni,

³ <http://borsyugyveditarsulas.hu/vezeto-tisztsegviseloi-feelosseg-szabalyai-2014-marcius-kozepetol/> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

⁴ <http://arsboni.hu/alaptalanul-riogat-a-sajto-nem-lesz-kaosz-a-tarsasagi-jogban.html> (letöltés: 2014. szeptember 21.)

hogy ezeket a vezető tisztségviselő vonatkozásában hogyan lehet alkalmazni (IV. fejezet). A dolgozat utolsó, V. fejezetében a záró gondolatok kaptak helyet.

E dolgozat keretei között „csak” szó esik a „felelősségáttörés” problémájáról, de kifejtésére nem kerül sor, hiszen ez alapvetően a tagi felelősséghez kapcsolódik, ám a gyakorlat olykor összemosza ezt a vezető tisztségviselő felelősségével.⁵

Jelen dolgozat a vezető tisztségviselőnek csupán a társaság *fennállása* alatti felelősségével foglalkozik. E körben nem kerül bemutatásra az előtársasági létszakhoz, fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzethez kapcsolódó, illetve a megszűnés esetére vonatkozó szabályanyag.

- ❖ Milyen kötelezettségei vannak a vezető tisztségviselőnek és ezek megszegése esetén miként felel?
- ❖ Hogyan választja szét a jogalkotó a deliktuális és kontraktuális felelősség szabályait az új Ptk.-ban? Hogyan alkalmazhatók utóbbiak a társasági jogban?
- ❖ Hogyan felel a vezető tisztségviselő a társasággal, illetve harmadik személyekkel szemben szerződésen kívüli károkozás esetén?
- ❖ Van-e jelentősége a felelősség szempontjából annak, hogy a vezető tisztségviselő munkaviszonyban vagy megbízási jogviszonyban látja el feladatait?
- ❖ Miért nem kell tartani a társaság és a vezető tisztségviselő egyetemleges felelősségétől?

A dolgozat célja bemutatni a felelősségi rendszerben bekövetkezett változásokat és rámutatni ezek neuralgikus pontjaira, úgy, hogy a felvetett kérdések válaszra találjanak.

⁵ Lásd ehhez a 16. számú lábjegyzetet.

II. A vezető tisztségviselő feladatai és felelősségének irányai

Az új Ptk. valamennyi jogi személy esetén a vezető tisztségviselő kifejezést használja. Dolgozatomban a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőivel foglalkozom, őket értem e megnevezés alatt.

A vezető tisztségviselő a társaság „kinyújtott keze”, ő az, aki a külvilág számára megjeleníti a társaságot. Intézkedései, döntései a társaság intézkedései és döntései. Feladatainak ellátása során éppen ezért a társaság érdekeit kell szem előtt tartania. Ha tevékenysége során hibát ejt – akár tevőlegesen, akár mulasztással –, akkor a társaságot vagy harmadik személyt éri kár. A vezető tisztségviselő felelősségének lehetséges irányai vizsgálhatók a károsulti személyi kör alapján és a jogviszonyának tartalma, feladatai kapcsán is.⁶ Elsőként a vezető tisztségviselő feladatairól esszen szó.

1. Feladatok

3:21. § *[Az ügyvezetés fogalma és a vezető tisztségviselői megbízatás keletkezése]*

(1) A jogi személy irányításával kapcsolatos olyan döntések meghozatalára, amelyek nem tartoznak a tagok vagy az alapítók hatáskörébe, egy vagy több vezető tisztségviselő vagy a vezető tisztségviselőkből álló testület jogosult.

(2) A vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységét a jogi személy érdekének megfelelően köteles ellátni.

3:22. § *(3) A vezető tisztségviselő ügyvezetési feladatait személyesen köteles ellátni.*

3:112. § *(2) A vezető tisztségviselő a társaság ügyvezetését a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján önállóan látja el. E minőségében a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak és a társaság legfőbb szerve határozatainak van alávetve. A vezető tisztségviselőt a társaság tagja nem utasíthatja, és hatáskörét a legfőbb szerv nem vonhatja el.*

A vezető tisztségviselő tehát önállóan, személyesen látja el tevékenységét. Ennek során a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak és a legfőbb szerv határozatainak van alávetve és a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján kell eljárnia. A gazdasági társaság érdekeinek elsődlegességét a Ptk. kétszeresen is kiemeli, ráhelyezve e kritériumra a hangsúlyt,

⁶ Lásd erről bővebben: Miskolczi Bodnár Péter: A vezető tisztségviselők felelőssége és ennek biztosíthatósága. In: Gazdaság és Jog, 1997/7-8. szám, 4-7. o.

a 3:21. § (2) bekezdésében és a 3:112. § (2) bekezdésében. A társaság érdekeinek elsődlegessége sem emelkedhet azonban felül a jogszabályi előírásokon, a társasági szerződés előírásain, illetve a legfőbb szerv határozatain. Ezeknek a vezető tisztségviselő "alá van vetve".

A vezető tisztségviselő nem utasítható, de szabad mozgástere – mint ahogy azt a következőkben látni fogjuk – a képviseleti jogának korlátozásával szűkíthető.

A vezető tisztségviselő egyik legfontosabb feladata a képviselet.

3:29. § *[A jogi személy törvényes képviselése]*

(1) A jogi személy törvényes képviselét a vezető tisztségviselő látja el.

(2) A vezető tisztségviselő képviseleti jogát önállóan gyakorolja.

3:31. § *[A képviseleti jog korlátozása]*

A jogi személynek a jogi személyek nyilvántartásába bejegyzett képviselője képviseleti jogának korlátozása és nyilatkozatának feltételhez vagy jóváhagyáshoz kötése harmadik személyekkel szemben nem hatályos, kivéve, ha a harmadik személy a korlátozásról vagy a feltétel bekövetkeztének vagy a jóváhagyásnak a szükségességéről és annak hiányáról tudott vagy tudnia kellett volna.

❖ Hogyan okozhat kárt a vezető tisztségviselő a képviselet ellátása során?

Például úgy, ha a képviseleti jogkörén túllépve köt szerződést, és így a társaságot kár éri. Egy esetben a vezető tisztségviselő e jogkörében eljárva bankgaranciát vállalt. Ám a bankgarancia-szerződés megkötéséhez a régi Gt. 183. § (2) bekezdés g) pontja a legfőbb szerv (jelen esetben a közgyűlés) jóváhagyását tette szükségessé. Ez tehát a képviseleti jog törvényi korlátozását jelentette. (A képviseleti jogot egyébként maga a társaság is korlátozhatja a létesítő okiratban.) A korlátozás azonban harmadik személyekkel szemben nem hatályos, ez a társaság és a vezető tisztségviselő belső viszonyában érvényesül. Így a bankgarancia-szerződés érvényes és hatályos volt, amely alapján a jogosult követelhetette a társaság helytállását. A társaság a jóváhagyás hiánya miatt a szerződés érvénytelenségére hivatkozott, ám a bíróság kimondta, hogy a jóváhagyás a társaság belső ügye, ennek hiányára kívülálló harmadik személyekkel szemben hivatkozni nem lehet. A jóváhagyás hiánya nem teszi

hatálytalanná a szerződést, viszont megalapozhatja a vezető tisztségviselő felelősségét a társaság irányában.⁷ Ebben az esetben tehát a társaságot közvetetten érte kár a vezető tisztségviselő intézkedése folytán, s bár a társaságnak kell felelnie harmadik személlyel szemben, de szembefordulhat a vezető tisztségviselőjével.

3:109. § (3) *A gazdasági társaság legfőbb szerve dönt a taggal, a vezető tisztségviselővel, a felügyelőbizottsági taggal és a társasági könyvvizsgálóval szembeni kártérítési igény érvényesítéséről.*

A képviseleti jog térrénumán belül maradva, a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását vonhatja maga után az is, ha a társaság nevében szerződést köt, és annak megszegése (pl. nemteljesítése) folytán a harmadik személyt kár éri. Ez a károkozás a társaságnak tudható be, így ő felel érte. „Ugyanis a jogi személy polgári jogi felelőssége mögött tulajdonképpen a jogi személy nevében eljáró vagy az adott jogviszonyhoz kapcsolódóan tevékenységet kifejtő magatartásának jogi megítéléséről van szó, amely egy jogi fikció, a jogi személy felróható magatartásává transzformálódik, s a jogi személy felróható magatartásaként megjelenve szankcionált.”⁸ Az már más kérdés, hogy a társaság a vezető tisztségviselőjével szembefordulhat és követelheti azt a kárt, amit az ő eljárása miatt a harmadik (károsult) személynek meg kellett térítenie. Tipikusan ilyen helyzet, amikor a vezető tisztségviselő kölcsönszerződést köt a társaság nevében úgy, hogy a befolyt pénzüsszeget a saját céljaira használja fel, és tudja, hogy azt a társaság sem fogja visszafizetni. A kölcsönszerződés ebben az esetben is érvényesen létrejön a társaság és a harmadik személy között. Az esetre azonban a büntetőjog is árnyékot vet: a vezető tisztségviselő bűncselekményt, mégpedig csalást követ el, amiért személy szerint őt vonják felelősségre, de a kölcsönt – magánjogi szempontból – a társaságnak kell visszafizetnie.⁹

Fontos tehát, hogy harmadik személyekkel való, külső viszonyban a társaság felel, és a vezető tisztségviselővel csakis a társaság fordulhat szembe, azok a harmadik személyek, akiket kár ért, nem. Még akkor sem, ha ennek büntetőjogi vetülete van, mint az előbb hivatkozott esetben. A bírói gyakorlatban ez az elv kristályosodik ki: a vezető tisztségviselőkkel szemben a jogi személlyel szerződő fél – főszabályként – közvetlenül akkor sem léphet fel, ha a vezető

⁷ Legfelsőbb Bíróság Gf. I. 31 861/1997/6.

⁸ Ujváriné Antal Edit: Felelősségi kérdések a társasági jogviszonyokban – az Új Ptk. koncepció tükrében. In: Kötelmi jogi kodifikációs tanulmányok (2003-2005), Novotni Kiadó, Miskolc, 2005., 178. o.

⁹ Szegedi Ítéltábla Pf. I. 20 062/2005.

tisztségviselő magatartása valamely bűncselekmény törvényi tényállását is kimerítette.¹⁰ „A vezető tisztségviselő magatartásának polgári jogi következményei nem változnak önmagában amiatt, mert a magatartás egyúttal bűncselekmény törvényi tényállását is kimeríti.”¹¹

A képviseleten túl számos kötelezettsége van egy vezető tisztségviselőnek, amelyek megsértése esetén a társaság belső viszonyukban felelősségre vonhatja. Ilyen a cégjegyzés (3:116. § (1) bekezdés), a bejelentési kötelezettség a cégbíróság felé (3:29. § (3) bekezdés), a legfőbb szerv összehívása (3:17. § (1) bekezdés), a társaság tájékoztatása, iratbetekintés lehetővé tétele, felvilágosítás, titoktartási kötelezettség (3:23. §). Számos feladatot a Ptk. az egyes gazdasági társaságok speciális szabályainál nevesít (pl. a kft. tagjegyzékének vezetése, Ptk. 3:197. § (1) bekezdés).

A vezető tisztségviselő magatartása folytán azonban közvetlenül is érheti kár a társaságot. Ilyen például, ha „elvesz” a társaság házipénztárából, sikkaszt, hűtlen kezel, bizonytalan üzletbe fektet vagy például az autójából „eltűnik” a társaság pénzének egy része vagy vagyontárgya.

A társasággal szemben a vezető tisztségviselő mindig a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai alapján felel.

2. A károsulti személyi kör

Ezen a ponton láthatjuk, hogy nem csak a feladatokhoz kapcsolódóan, hanem a károsulti személyi kör alapján is vizsgálhatjuk a vezető tisztségviselő felelősségét.¹² Az egyikről, a társaságról, már szó esett. A másik kör harmadik személyeket jelent, akiket a vezető tisztségviselő magatartása folytán kár ér. Erre a következőképpen kerülhet sor:

1. A vezető tisztségviselő e minőségében, tehát a társaság nevében szerződést köt harmadik személlyel, amelynek megszegése folytán a harmadik személyt kár éri. Ebben az esetben a harmadik személlyel szemben a társaság felel, a társaság pedig a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint vonhatja felelősségre vezető tisztségviselőjét. Ezzel az esettel jelen fejezet első részében részletesen foglalkoztam.

¹⁰ Debreceni Ítéltábla Gf. IV. 30 044/2010/7.

¹¹ Fónagy Sándor: A társaság jogi személyiségével visszaélő tulajdonos, illetve a vezető tisztségviselő kárfelelőssége. In: Gazdaság és Jog 2010/9-10. szám, 11. o.

¹² Ahogyan erre a 6. számú lábjegyzet is utal.

2. A vezető tisztségviselő e minőségében eljárva, de szerződésen kívül okoz kárt harmadik személynek. Erre példa, ha a vezető tisztségviselő a társaság tulajdonát képező autóval, vezető tisztségviselői minőségében eljárva okoz kárt, üzleti tárgyalás során bútorokat rongál, összeverekedik a tárgyalópartnerrel, heves természetének köszönhetően a maga mögött becsapott ajtó felett a falról lepereg a vakolat, vagy Vékás professzor szemléletes példájával zárva a sort: az üzleti tárgyalás helyszínéről ellopja a kakukkos órát. Ebben az esetben nincs szerződéses kapcsolat sem a társaság és a harmadik személy, sem a vezető tisztségviselő és harmadik személy között. A vezető tisztségviselő felelőssége deliktuális, így erre a Ptk. deliktuális felelősségi szabályt rendel alkalmazni, mégpedig a Hatodik könyv 541. §-át. E rendelkezés szerint ilyen esetben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel. Ennek a szabálynak az alkalmazhatóságáról már a korábbi kodifikációs folyamatok során is volt szó.¹³ Részletes bemutatására a dolgozat IV. fejezetének 3. alfejezetében vállalkozom.
3. Végül, a vezető tisztségviselő nem e minőségében, hanem magánszemélyként okoz kárt harmadik személynek. Ennek megítélésében a téma szempontjából semmilyen specialitás nincs, a Ptk. megfelelő felelősségi szabályai alkalmazandók.

A vezető felelősségének lehetséges irányai a feladataihoz kapcsolódóan, illetve a károsult személyi köröket vizsgálva így rajzoldódnak ki. A dolgozat ezek közül kettőt emel ki:

- azt az esetet, amikor a vezető tisztségviselő a társasággal szemben felel a kontraktuális felelősségi szabályok szerint,
- illetve azt az esetkört, amikor a vezető tisztségviselő e minőségében eljárva ugyan, de szerződésen kívül okoz kárt harmadik személynek, és felelősségét a deliktuális felelősségi szabály szerint kell megítélni.

A részletes bemutatásukra a IV. fejezetben kerül sor.

A dolgozat nem tér ki az előtársasági létszakhoz (3:101. §), a megszűnéshez kapcsolódó, hitelezőkkel szembeni felelősség szabályaira (3:118. §), így azokról e fejezetben sem esik szó.

¹³ Cseh Tamás: A vezető tisztségviselő és a társaság egyetemleges deliktuális felelőssége? In: Polgári jogi kodifikáció, HVG-ORAC, X. évfolyam, 5-6. szám, 2008., 31. o.

3. A felelősségáttörésről

A bevezetőben utaltam viszont a „felelősségáttörés” problémájára, amelyről e fejezet végén mindenképpen említést kell tenni, hiszen kapcsolódik a vezető tisztségviselőkkel szembeni közvetlen igényérvényesítéshez. A felelősségáttörés a társaság elkülönült jogi személyiségének „átlépését” jelenti. Az elkülönült jogalanyiség magában foglalja azt, hogy a társaság saját neve alatt jogokat szerezhet, kötelezettségeket vállalhat, perelhet és perelhető, léte elkülönül tagjaiétól: a társaság joga és kötelezettsége nem a tag joga és kötelezettsége, és fordítva.¹⁴ Ez az elkülönült jogalanyiség a társaság felelőssége kapcsán is érvényesül, és csak kivételes helyzetben „léphető, törhető át”. Például, ha a társaság tagjai a társaság elkülönült jogi személyiségével visszaéltek, tehát csalárd módon kihasználták azt, hogy a társaság önálló jogalanyiségének „leple” mögött rosszhiszeműen tevékenykedhetnek (pl. a társaság vagyonával sajátjukként rendelkeztek). Ilyenkor ez a védelem áttörhető, a tagok korlátozott felelőssége korlátlanná tehető. „Nem teremthet – sem a hitelezői védelem, sem a közérdek védelme miatt – a korlátozott tagi felelősség érinthetetlenséget jelentő szabadító levelet. A csalárd, a rosszhiszemű és a jogellenes eljárások ugyanis nem oldhatók fel a társaság jogi személyiségében, a jogi személyiség kérge tehát nem áttörhetetlen, a korlátozott felelősséggel való visszaélés áthatolhatóvá teszi... A jogellenesség szankciójaként jelenik meg a felelősség átváltása korlátlan felelősséggé.”¹⁵

A felelősségáttörést a társaság tagjainak esetében, a társaság jogutód nélküli megszűnésekor és csak nagyon szűk körben lehet alkalmazni. A bírói gyakorlat azonban gyakran a vezető tisztségviselők esetében is alkalmazza ezt a szabályt. E fejezet első részében esett szó arról, hogy a kívülálló, harmadik személyek, ha őket a társasággal kötött szerződésükből eredően kár érte, csakis a társasággal szemben érvényesíthetnek kártérítési igényt, még akkor is, ha a vezető tisztségviselő magatartása egyúttal bűncselekményt is megvalósított. Az eseti döntés ezt teszi ugyan főszabállyá, azonban kivételes esetben közvetlenül a vezető tisztségviselőkkel is szembe lehet fordulni. Tehát a felelősségáttörés szabályát a vezető tisztségviselők felelőssége kapcsán is alkalmazzák a gyakorlatban. Ezt foglalja össze a Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 1/2005. (VI. 17.) számú kollégiumi ajánlása.¹⁶

¹⁴ Papp Tekla: Felelősségátvitel, felelősségáttörés – quo vadis ius societatum. In: Jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben. Tanulmánykötet, Miskolci Konferenciák 2012, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2013., 167-168. o.

¹⁵ Nochta Tibor: A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2005., 94. o.

¹⁶ http://szegediitlotabla.birosag.hu/sites/szegediitlotabla.birosag.hu/files/field_attachment/ajanlas_2005-1.pdf

Véleményem szerint itt a tagi és a vezető tisztségviselői felelősség összemosásáról van szó. Sok esetben a vezető tisztségviselő nem is tagja a társaságnak, viszont ha tagja is volna, felelősségét akkor sem a tagi felelősség, hanem a vezető tisztségviselői felelősség alapján kellene megítélni, hiszen ez a tag jogálláshoz képest egy sokkal speciálisabb pozíció.

III. A felelősségi szabályok változásáról általában

Az új Ptk. felelősségi rendszere – a régi törvénykönyv szemléletével szakítva – immáron nem egységes. Fontos, hogy a megváltozott felelősségi szabályokkal a dolgozat külön fejezete foglalkozzon.

„Az új Polgári törvénykönyv (Ptk.) a régi kódex felét megőrizte, negyedét korrigálta, másik negyedét megváltoztatta. E felosztás alapján a kárfelelősség szabályozása (benne az objektív alapokra helyezett felelősségi rendszerrel és a nem vagyoni kárt kiütő sérelemdíjjal) a harmadik, de inkább a negyedik negyedbe került” – véli Székely László, aki korábban a magánjogi kódex kodifikációjáért felelős miniszteri biztos tisztségét töltötte be.¹⁷

1. A szerződésszegéssel okozott kárfelelősség új szabályai

A régi Ptk. egységesen szabályozta a deliktuális és kontraktuális felelősséget. „Az 1959-es Ptk. 318. § (1) bekezdése megteremtette a kártérítési felelősség egységét. Függetlenül attól, hogy a károkozás a felek közötti szerződéses kapcsolathoz tapadt (kontraktuális), azonos elvek, szabályok szerint volt megítélhető mind a felelősséget, mind a kártérítés mértékét figyelembe véve a szerződésen kívül (deliktuális) okozott károkért való felelősség szabályaival.”¹⁸ A korábbi törvénytervezet is az objektivizált vétkességi klauzulát tartalmazta,¹⁹ az új kódex pedig immáron végérvényesen szakít az egységes polgári jogi felelősség elvével, mégpedig úgy, hogy a kontraktuális felelősséget más, szigorúbb alapokra helyezi. Az új Ptk.-beli szabály ekként fogalmaz:

6:142. § [Felelősség szerződésszegéssel okozott károkért]

Aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentessül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.

6:143. § [A kártérítés mértéke]

(1) Kártérítés címén meg kell téríteni a szolgáltatás tárgyában keletkezett kárt.

¹⁷ <http://www.jogiforum.hu/hirek/29160> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

¹⁸ Ujváriné Antal Edit: Felelősségtan. Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2013., 36. o.

¹⁹ Sárközy Tamás: Jogi felelősség a gazdaságban. In: Ügyvédek Lapja, 2008/4., 10. o.

(2) A szerződésszegés következményeként a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy a kár mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt.

(3) Szándékos szerződésszegés esetén a jogosult teljes kárát meg kell téríteni.

1.1. A változás két fő pontja

A kontraktuális felelősség tehát immár nem a felróhatóság elvén alapul, szigorodik a kimentés lehetősége, a felelősség mintegy „objektivizálódik”, ezt ellensúlyozva azonban a károkozó felelőssége a szerződéskötéskor előre látható károk megtérítésére korlátozódik.

„A Vékás Lajos akadémikus által vezetett kodifikációs főbizottság, amely kisebb-nagyobb megszakításokkal másfél évtizedig dolgozott a törvénykönyv koncepcióján, majd tervezetén, az objektív felelősségi rendszerre voksolt. Voltak és vannak is neves jogtudósok, akik nem osztják ezt a választást. Például Szalma József újvidéki professzor szerint meg kellett volna hagyni főszabályként a szubjektív felelősséget, míg az ennél szigorúbb tárgyi felelősséget csak kivételként, amennyiben ezt igényli a veszélyes üzem, vagy tevékenység közrehatása.”²⁰

Mi a változás oka? Wellmann György, a Kúria Polgári Kollégiumának vezetője szerint az új Ptk. a kontraktuális felelősséget a nemzetközi kereskedelmi jogban kialakult és bevált elveknek megfelelően szabályozza. „Ami a kártérítési felelősség jogalapját illeti, a szigorúbb, objektív alapú kimentés elvi indoka az indokolás szerint az, hogy egy szerződéses, vagyis önként vállalt kötelezettség megszegésének a szankcionálása nem lehet a szerződésszegő fél igyekezetének a függvénye. A szerződésszegésért való kártérítési felelősség célja ugyanis nem valamely egyéni hiba szankcionálása, hanem elsősorban kockázatelosztás, kockázattelepítés. A megtérítendő károk vonatkozásában pedig azt kell kiemelni, hogy az új Ptk. különbséget tesz a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett ún. „tapadó kár”, a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károk (ún. „következménykárok”) és az elmaradt vagyoni előny (jövedelem, haszon) között. Amíg a tapadó károk körében továbbra is a teljes kártérítés elve érvényesül, a többi kártípusra az új kódex bevezeti az előreláthatósági elvet, azzal, hogy a szándékos szerződésszegés esetén az ilyen károkat is teljes egészében meg kell téríteni.”²¹

²⁰ <http://www.jogiforum.hu/hirek/29160> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

²¹ http://www.hvgorac.hu/sites/portal/Default.aspx?page=journal&article=interju_wellmann_gyorgy.htm (letöltés: 2014. szeptember 23.)

A Ptk. tehát két fontos ponton változtat. A két sarokkő:

- a kártérítési felelősség jogalapja: a vétkességtől²² független (objektív), de nem kimenthetetlen helytállás (6:142. §), és
- a kártérítés mértéke: a szerződéskötéskor előre látható károkra korlátozott felelősség a következménykárok és az elmaradt vagyoni előnyök tekintetében (6:143. §).²³

A szerződésszegő fél tehát csak akkor mentesül a felelősség alól, ha a Ptk. által előírt, három konjunktív feltételnek megfelel, azaz bizonyítja, hogy

- (1) a szerződésszegés ellenőrzési körén kívül eső, olyan ok miatt következett be,
- (2) amely a szerződés megkötésekor nem volt előre látható,
- (3) és a szerződésszegő féltől nem volt elvárható, hogy e körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa.

„A szerződésszegést okozó körülménynek (vagyis a szerződésszerű teljesítés akadályának)

- a szerződésszegő fél „ellenőrzési körén kívülnek” kell lennie (vagyis olyannak, amely a szerződésszegő fél által nem befolyásolható);
- „a szerződéskötés időpontjában előre nem láthatónak” kell lennie (azaz olyannak, amellyel objektíve, azaz a szerződésszegő fél helyzetében levő személyek mércéjével mérve sem lehetett számolni);
- és végül olyannak kell lennie, amelynek az elkerülése vagy a kárkövetkezmény elhárítása a szerződésszegéskor sem volt elvárható.”²⁴

Az ellenőrzési körön kívül eső körülményeket nem lehet számba venni, a Ptk. még példálózó felsorolást sem ad. Ellenőrzési körön kívül eső körülménynek tekinthető az, amelyre a szerződésszegő fél nem tud hatást gyakorolni, például vis maior, bojkott, piaci árrobbanás, pénznemek gyengülése.²⁵

²² A vétkességet és a felróhatóságot a szakirodalom és a jogi köznyelv is gyakran szinonimaként használja.

²³ <http://www.jogiforum.hu/hirek/29160> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

²⁴ <http://www.jogiforum.hu/hirek/29160> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

²⁵ Ujváriné: Felelősségtan (i.m.) 222-223. o.

A másik eltérés a megtérítendő károkhoz kapcsolódik. „Ha [...] a kimentést a felróhatóságának hiánya nem alapozza meg, hanem ahhoz a Bécsi Egyezményben foglalthoz hasonló objektív körülmények bizonyítása szükséges, a felelősség mérséklését is a mainál szilárdabb és főleg kiszámíthatóbb alapokra kell helyezni. Erre kínál nemzetközileg széles körben alkalmazott és beváltak tekinthető dogmatikai formát az előreláthatósági klauzula.”²⁶ „[...] Szerződésszegéssel okozott károk esetén a kártérítési felelősség csak akkor illetve annyiban áll fenn, ha és amennyiben a kár bekövetkezésének lehetősége a károkozó számára már a szerződéskötés időpontjában előrelátható volt. [...] Ez a szabályozás megvédi a kötelezettséget vállaló szerződő felet attól, hogy szerződésszegés esetén meg kelljen térítenie olyan kárt, amelyet kellő gondosság mellett sem láthatott előre, illetve biztosítja számára azt a lehetőséget, hogy az ellenszolgáltatást a felelőssége potenciális összegéhez igazítsa, és a jogosultra terheli annak a kockázatát, ha szerződő partnere elől elhallgatta a szerződésszegés esetleges következményeit.”²⁷ Az előreláthatósági klauzula létjogosultságát, piaci szempontokat figyelembe véve, az üzleti tevékenységgel szükségképpen együtt járó kockázatok kalkulálhatósága igazolja.²⁸

1.2. Miben különbözik a kontraktuális és deliktuális felelősség?

Miben rejlik a szerződésszegéssel okozott károk eltérő megítélése? Deliktuális károkozás esetén a károkozó fél magatartása a jogszabály tilalmába ütközik: a jogellenes károkozást a törvény tiltja. Akinek a magatartása ezt a jogi normát sérti, köteles a szabályoknak megfelelően felelni, a kárt megtéríteni. Kimentése a felróhatóság hiányának bizonyításával lehetséges. Kontraktuális károkozás esetén azonban másról van szó. A felek között eleve adott egy relatív szerkezetű, szerződéses viszony, amelynek feltételeit a szerződési szabadság elvének megfelelően maguk alakították ki: a jogokról és kötelezettségekről, azok mértékéről maguk rendelkeztek. Konszenzussal állapodtak meg arról, hogy miért cserébe mit vállalnak, szem előtt tartva azt, hogy a szerződés teljesítése rájuk nézve milyen terheket jelent majd. „A szerződés lényegéhez tartozik, hogy a szerződés megkötésekor a szerződéssel elérni kívánt előnyök érdekében a felek önként többletkockázatot vállalnak: azt, hogy a tevékenységi, ellenőrzési körükhöz tartozó körülményekért a másik fél irányában helytállnak, ennek fejében viszont kölcsönösen számíthatnak arra, hogy a másik felet is terheli ugyanez a

²⁶ Vékás Lajos: Parerga. Dolgozatok az új polgári törvénykönyv tervezetéhez. HVG-ORAC, Budapest, 2008., 217. o.

²⁷ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

²⁸ <http://www.jogiforum.hu/hirek/29160> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

kötelezettség.”²⁹ Vékás Lajos szemléletesen fogalmaz: kontraktuális felelősség esetén a károkozó nem általában „másnak”, hanem a „másik szerződő félnek” okoz kárt.³⁰ A szerződésszegés szubjektív szankciója alóli kimentés ennek megfelelően nem alapulhat csupán azon, hogy a fél bizonyítja, hogy a szerződés teljesítése érdekében úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. A szerződésszegő fél „nem teheti fel a kezét bocsánatkérően”, hogy a szerződésszegés neki nem felróható. A szerződéskötés során körültekintően kellett volna eljárnia mind a vállalt kötelezettségek, mind a másik fél tájékoztatása tekintetében. „Az új Ptk. – amely szabályait alapvetően a kereskedelmi viszonyokra modellezi – abból indul ki, hogy a felek a szerződéskötés során a szükséges mértékben feltárták egymás előtt, hogy miért, milyen cél megvalósítása érdekében kívánják az adott szerződést megkötni, így a felek tisztában lehetnek azzal, hogy a szerződés megszegése a másik félnek milyen típusú károkat okozhat. A felek ennek ismeretében, erre tekintettel árazzák be szolgáltatásaikat, és a szerződés funkciója ebben a megközelítésben a jogviszonyból fakadó kockázatok telepítése. A szerződéses jogviszonyokban okozott károk megtérítésére vonatkozó kötelezettség szempontjából tehát nem releváns, hogy a szerződésszegő fél hogyan járt el, mennyire igyekezett teljesíteni, a kártérítési kötelezettsége alól a felróhatóság hiányára hivatkozva nem mentesülhet.”³¹

Az új felelősségi szabályok következménye az lesz, hogy a felek, és a közreműködő jogi képviselőik a szerződéskötés során körültekintőbben járnak el. „Az új, objektív felelősségi rendszer együttműködésre sarkall már a szerződéskötés időszakában.”³² – véli Lábady Tamás.

1.3. Együttműködés és tájékoztatás

Az előreláthatóság így fókuszba emel egy másik jogintézményt: a felek együttműködési és tájékoztatási kötelezettségét is. Hiszen a felek a szerződés tartalmának meghatározásakor egymás nyilatkozatai alapján vállalnak kötelezettséget, kockázatot. Ha az egyik fél – esetünkben a későbbi jogosult, aki a szerződésszegő féllel szemben kívánna kártérítési igényt érvényesíteni – nem megfelelően tájékoztatta szerződéses partnerét, abban az esetben a károk ebből eredő részét nem követelheti majd. „Az új Ptk. azt a követelményt támasztja a szerződő

²⁹ Kemenes István: A szerződésszegés szabályozása az új polgári törvénykönyvben. In: Jogtudományi Közlöny, 2014/5., 213. o.

³⁰ Vékás Lajos: Külső minták az új Polgári Törvénykönyvben. In: Ünnepi tanulmányok Kecskés László professzor 60. születésnapja tiszteletére. (szerk.: Nochta Tibor, Fabó Tibor, Márton Mária) Felelős kiadó: dr. Visegrády Antal dékánhelyettes, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2013., 578. o.

³¹ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonvyben/3679> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

³² <http://www.ugyvedvilag.hu/rovatok/konferenciak/karterites-a-felek-egyuttmukodesere-sarkall-az-uj-ptk> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

felekkel szemben, hogy gondosan mérjék fel kötelezettségvállalásuk feltételeit és a teljesítés elmulasztásának következményeit, és ezekre tekintettel határozzák meg a szolgáltatás ellenértékét. Ugyanakkor ebből az is következik, hogy ha a jogosulti oldalon álló fél a szerződéskötéskor elmulasztja tájékoztatni a kötelezettséget vállaló felet a szerződéshez fűződő különleges érdekeiről és arról, hogy a teljesítés elmulasztásának milyen hátrányos következményei lesznek számára - amiből következően a kötelezett az ellenszolgáltatás meghatározása során ezeket a körülményeket nem tudta figyelembe venni -, akkor az ebből fakadó károkat nem fogja tudni érvényesíteni a szerződésszegő féllel szemben.”³³ A kötelezett oldalán ez ellensúlyozza a kimentési bizonyítás szigorú jellegét.

A kártérítési jog két nagy szegmense tehát a jogalap és a megtérítendő károk tekintetében tér el egymástól, de a 6:144. § kapcsolatot teremt a közös szabályok tekintetében. A 6:145. § pedig a párhuzamos kártérítési igények kizárásáról rendelkezik.

6:144. § *[A szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályainak kiegészítő alkalmazása]*

(1) A károsult kármegelőzési, kárelhárítási és kárenyhítési kötelezettségére, továbbá a közös károkozók felelősségére a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályait kell alkalmazni.

(2) A kár fogalmára és a kártérítés módjára - az e fejezetben nem szabályozott kérdésekben - a szerződésen kívül okozott károk megtérítésére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, azzal az eltéréssel, hogy a kártérítés méltányosságból való mérséklésének nincs helye.

6:145. § *[Párhuzamos kártérítési igények kizárása]*

A jogosult kártérítési igényét a kötelezettel szemben akkor is a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint érvényesítheti, ha a kár a kötelezett szerződésen kívül okozott károkért való felelősségét is megalapozza.

³³ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

2. A felelősség korlátozása, kizárása

E fejezet keretén belül fontos még említést tenni a felelősség korlátozásáról és kizárásáról, amire mind a régi, mint az új Ptk. lehetőséget adott, illetve ad. Az új kódex rugalmasabb ebben a tekintetben: lehetővé teszi a súlyosan gondatlan károkozás alóli felelősség korlátozását, kizárását is. Az új Ptk. mind a deliktuális felelősség körében (6:526. §), mind a kontraktuális felelősség esetén (6:152. §) azonosan szabályoz: *A szándékosan okozott, továbbá az emberi életet, testi épséget vagy egészséget megkárosító károkozásért való felelősséget korlátozó vagy kizáró szerződési kikötés semmis.* Ezen esetköröket kivéve azonban a felek érvényesen megállapodhatnak a felelősség korlátozásában, illetve kizárásában. Megtehetik ezt ráadásul úgy, hogy ezt vagyoni értéknek nem kell ellentételeznie. „A régi Ptk. a felelősségkorlátozás érvényességéhez megköveteli, hogy az ezzel járó hátrányt az ellenszolgáltatás megfelelő csökkentése vagy egyéb előny kiegyenlítse. E követelmény a gyakorlatban komoly bizonytalanságot okozott, mivel egyes jogviszonyokban jellemzően nem állapítható meg, hogy a számos szerződési feltétel által befolyásolt ellenszolgáltatást a felek a felelősségre tekintettel csökkentették-e, vagy tartalmaz-e a szerződés egyéb olyan előnyt, amelynek célja a felelősségkorlátozással járó hátrány kiegyenlítése.”³⁴ Azért fontos ennek a jogintézménynek a kiemelése, hiszen ezeket a szabályokat a vezető tisztségviselő esetében is alkalmazni lehet, vagyis: a vezető tisztségviselő felelőssége is korlátozható a szerződéses viszonyban. Erről bővebben a IV. fejezetben esik szó.

3. Egy speciális deliktuális felelősségi szabály: a vezető tisztségviselő károkozása harmadik személynek

Elhagyva a szerződésszegés térrénumát, egy másik, rendkívül nagy vitákat kiváltó rendelkezéshez érkezünk, a Ptk. Hatodik könyvének 541. §-ához.

6:541. § [Felelősség a vezető tisztségviselő károkozásáért]

Ha a jogi személy vezető tisztségviselője e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel.

³⁴ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonvyben/3679> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

Ez a rendelkezés, bár a jogi személyekhez szorosan kötődik, mégis a kötelmi jogi könyvben szerepel, mégpedig a deliktuális kárfelelősségi szabályok körében, a más által okozott kárért való felelősségre vonatkozó rendelkezések között. E fejezet keretén belül kell szót ejteni a felelősség e sajátos esetéről.

Az új Polgári Törvénykönyv Hatodik könyve, amely a kötelmi jogi szabályokat tartalmazza, a deliktuális felelősség általános szabályai után foglalkozik a felelősség egyes eseteivel: a veszélyes üzemi felelősséggel, *a más személy által okozott kárért való felelősséggel*, a vétőképtelen személy károkozásával, a közhatalom gyakorlásával okozott károkkal, a termékfelelősséggel, az épületkárokkal és az állatok károkozásáért való felelősséggel.

Általában a más személy által okozott károkért való felelősség azokat az eseteket öleli fel, amikor a károsulttal (jogosulttal) szemben a károkozó (kötelezett) mellett vagy helyett egy harmadik személy, vagy egy harmadik személy is felel. Szerződésen kívüli károkozás esetén ez azt jelenti, hogy a károkozó személyén kívül még egy harmadik személy is felelős lesz a kár megtérítéséért, melynek indoka sokféle lehet: „Egyrészt itt is megjelenik az a szempont, hogy a károkozó személye nem ismert a károsult számára (például más szerződés kötelezettjéért való felelősség, épületkárok), másrészt indok lehet a megfelelő kielégítési alap biztosítása, vagy annak megnövelése (alkalmazottért, megbízottért és vétőképes kiskorúért való felelősség), harmadrészt egy felelősségre vonható személy biztosítása a károsult számára (vétőképtelenért való felelősség).”³⁵

Az új Ptk. a más személy által okozott károkért való felelősség körében négy konkrét esetet nevesít:

- felelősség az alkalmazott és a jogi személy tagja károkozásáért (6:540. §),
- *felelősség a vezető tisztségviselő károkozásáért* (6:541. §),
- felelősség a megbízott károkozásáért (6:542. §),
- felelősség más szerződés kötelezettjének károkozásáért (6:543. §).

A 6:541. § szerint tehát, ha a vezető tisztségviselő e jogviszonyával összefüggésben (tehát vezető tisztségviselői minőségében) harmadik személynek kárt okoz, akkor ezért a kárért ő és a jogi személy egyetemlegesen felelnek. Ennek indoka – a fent említett példák közül – a károsult követelése kielégítésének megfelelő biztosítása.

³⁵ Fodor András: A másért való felelősség szabályainak változásai az új Polgári Törvénykönyvben http://epa.oszk.hu/02300/02363/00020/pdf/EPA02363_THEMIS_2013_dec_121_144.pdf (letöltés: 2014. november 18.)

Ez a felelősségi szabály akkor alkalmazható, ha

- a károkozó a jogi személy vezető tisztségviselője (ez közhiteles nyilvántartásból, a cégjegyzékből megismerhető),
- a károkozás összefügg a vezető tisztségviselő e jogviszonyával (tehát e minőségében eljárva tanúsítja a károkozó magatartást),
- a kárt maga a vezető tisztségviselő okozza, de nem a társaságot képviselve, nem a társaság nevében kötött szerződés keretei között (nem „bújhat” a jogi személy elkülönült jogi személyiségének leple, mint védőháló mögé).

A felelősség deliktuális voltára már csupán a szabály rendszertani elhelyezéséből is következtetni lehet.

Mivel a vezető tisztségviselő és a jogi személy egyetemlegesen felelnek, így a károsult az igényérvényesítés során akár közvetlenül a vezető tisztségviselővel, vagy közvetlenül a jogi személlyel szemben is felléphet. A károsultnak kell bizonyítania a károkozás jogellenes voltát, az okozati összefüggést és a kár mértékét, a vezető tisztségviselő pedig a felróhatóságának hiányát bizonyítva mentesülhet a felelősség alól. A jogi személy viszont nem mentheti ki magát, csak közvetett módon mentesülhet a felelősség alól, vagyis csak akkor, ha a vezető tisztségviselőt sem terheli felelősség a károkozásért.³⁶

Jelen fejezet keretén belül csupán e speciális deliktuális felelősségi szabály és az azt körülvevő fejezet általános bemutatására szorítkoztam. A felvetett kérdéseket a következő, IV. fejezet 3. alfejezetében (A vezető tisztségviselő harmadik személlyel szembeni felelőssége) fejtem ki részletesen, hiszen a dolgozat címét is ez a nagy port kavart szabály ihlette.

³⁶ Ujváriné: Felelősségtan (i.m.) 147-151. o.

IV. A vezető tisztségviselő felelősségéről

Első látásra szembetűnő változás a társasági jog kapcsán, hogy anyagi jogi szabályai a jogi személyekről szóló önálló könyvbe kerültek. A cégjogi és eljárási normákat továbbra is külön törvények tartalmazzák. Nagy port kavart a jogászok körében az egykori Gt. szabályainak Ptk.-ba való integrálása. Pró érv volt, hogy a Gt.-nek eddig is a Ptk. volt a háttérjogszabálya. A kontra érvek pedig a kógens-diszpozitív jelleghez kapcsolódtak. „Ellenállásuk okaként elsősorban azt említették, miszerint a Gt. alapvetően kógens szabályozásra épül, míg a Ptk. diszpozitív szemléletű. (Bár a diszpozitivitás nem a Ptk. egészére, hanem alapvetően a szerződési jogra jellemző.) Hangsúlyozták továbbá, hogy a 2006-os Gt. alapvetően bevált, minek ezen változtatni. [...] Vékás Lajos szerint a társasági anyagi jognak a Polgári Törvénykönyvben van a helye, főleg a tartalmi összefüggések miatt. A társasági anyagi jog ugyanis kapcsolódik a polgári jog egyéb részeihez, mindenekelőtt a dologi joghoz, a kötelmi joghoz, és szoros kapcsolata van a családjoggal, valamint az öröklési joggal is.”³⁷

1. A jogi személyről szóló könyvről általában

A Ptk. Harmadik Könyve a jogi személyekre vonatkozó szabályokat tartalmazza. A szabályozás az általánostól a különös felé halad: a jogi személyek általános szabályait a gazdasági társaságok általános szabályai követik, ezután olvashatók az egyes jogi személyekre vonatkozó, különös szabályok. „A többszintű szabályozás rendszerében az általánostól a különös, a magas szintű absztrakciótól a specifikus felé halad a Harmadik könyv. A minden jogi személyre vonatkozó általános rendelkezéseket az egyes jogi személyekre vonatkozó szabályok egészítik ki. A jogi személyek egyik altípusát alkotó gazdasági társaságokat ugyanevvel a logikával szabályozta a jogalkotó, a közös rendelkezéseket az egyes társaságokra vonatkozó (kkt., bt., kft. és rt.) szabályok követik. Egy adott jogi személyre tehát kettő, a gazdasági társaságok esetén három absztrakciós szint vonatkozik. A többszintűség valóban komplex megközelítést igényel, vagyis a Harmadik könyvet és annak egyes címeit szabályozási egységként kell értelmezni és használni.”³⁸ Az új Ptk. tehát kódexszerűen szabályoz.

³⁷ <http://www.ugyvedvilag.hu/rovatok/szakma/hogy-kerul-a-csizma-az-asztalra-avagy-a-tarsasagi-jog-a-ptk-ba> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

³⁸ <http://arsboni.hu/alaptalanul-riogat-a-sajto-nem-lesz-kaosz-a-tarsasagi-jogban.html> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

A másik nagy vita a könyv kógens-diszpozitív jellege körül volt. A törvény ugyanis a korábbi Gt.-vel ellentétben a diszpozitivitást teszi főszabállyá.³⁹ Emellett érvel Kisfaludi András is: „A kógencia előnytelen megoldás a jogi személyek szabályozására, mert képtelenség a nagyon különböző jogi személyek (egyesületektől a részvénytársaságokig) életében előforduló rengetegféle szituációt törvényhellyel lefedni és a kódex szintjén eldönteni, hogy az adott helyzetre vonatkozó kötelező szabálytól lehetséges-e az eltérés. A diszpozitivitás adta nagyobb mozgástér, még ha bizonytalanabb, kevésbé előre látható megoldásokat is eredményez, kedvezőbb a jogi személyek számára, mint a kiszámítható, de rugalmatlan kógencia. Fontos látni azt is, hogy az új Ptk. sem biztosít korlátlan szabadságot a jogi személyt alapítóknak. Ezentúl sem hozható létre akármilyen jogi személy (marad ugyanis a típuskénszer) és ezentúl sem alakíthatóak ki akármilyen szervezeti-működési szabályok. A hitelezők, a kisebbségi tagok és a munkavállalók érdekeit nyilvánvalóan sértő eltérést generálklauszula és az adott intézményeknél található külön rendelkezések tiltják, a kógencia tehát ezen védendő érdekek esetében jelen lesz az új Ptk. Harmadik könyvében is.”⁴⁰ A diszpozitivitás előnye tehát az, hogy a kötelező, kógens szabályok alóli kivételek iránti igény nehezen térképezhető fel és fedhető le teljes körűen. Tény, hogy a jogalkalmazóknak több munkájuk lesz a diszpozitív szabályok alkalmazása mellett, például egy társasági szerződés elkészítésekor: „Egyébként úgy gondolom, hogy ezen a területen attól lesz szép a jogalkalmazói munka, hogy az új Ptk. eltérést engedő szabályozása lehetővé teszi, hogy felértékelődjön a jogászai munka: a bírőé és az ügyvédé is. Persze, az kétségtelen, hogy több munkát igényel majd, de éppen ettől szép, nem?” (Kisfaludi)⁴¹

Vannak azonban olyanok is, akik kritikával illetik a diszpozitív szabályokat. Sárközy Tamás például kvázi diszpozitivitásról beszél. „Volt már szó a 3:4. §-ról, amely főszabályként nem csak a tagok egymás közti és a társasággal szembeni belső viszonyaiban, hanem a társaság (egyébként valamennyi jogi személy) szervezeti és működési viszonyai tekintetében is lehetővé teszi a törvénytől való eltérést, függetlenül attól, hogy a törvény változatlanul kötelező módon van megfogalmazva.”⁴² Véleménye szerint ez nem jelent valódi diszpozitivitást, és jogbizonytalansághoz vezet majd. „Diszpozitivitásról akkor van szó, ha

³⁹ Ennek korlátait a 3:4. § (3) bekezdése tartalmazza.

⁴⁰ <http://arsboni.hu/alaptalanul-riogat-a-sajto-nem-lesz-kaosz-a-tarsasagi-jogban.html> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

⁴¹ <http://www.ugyvedvilag.hu/rovatok/szakma/hogy-kerul-a-csizma-az-asztalra-avagy-a-tarsasagi-jog-a-ptk-ba> (letöltés 2014. szeptember 23.)

⁴² Sárközy Tamás: Folytonosság és változás a társasági jogban. In: „Megújulás a jogi személyek szabályozásában” – tanulmányok az új Ptk. köréből (szerk.: Miskolczi Bodnár Péter – Grad Gyenge Anikó) (i.m.) 17. o.

egy szerződésben a felek közösen eltérnek a jogszabály rendelkezéseitől, viszont csak a kkt., a bt. és a kft. szerződéses alapú jogi személy. Itt másról van szó. A jogi személyek általános szabályai között szerepel egy olyan szabály, mely szerint minden jogi személynél – tehát pl. az alapítványnál is, ahol diszpozitivitásról eleve nem lehet szó, mert az alapító egyedül van – mód van arra, hogy az alapítók eltérjenek a Ptk.-tól a felek egymás közötti viszonyában, de szervezeti és működési kérdésekben is. Ez egy unikum, ilyen megoldás eddig még nem volt a világon. Látszólag igen nagyvonalú, mert magasra emeli a magánfelek autonómiáját. A kérdés csak az, hogy melyek a kötelezően betartandó szabályok.”⁴³

2. A vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelőssége

Az új kódex valamennyi jogi személy vezetőjét egységesen vezető tisztségviselőnek nevezi. Ehhez a különleges pozícióhoz speciális felelősségi rendszer kapcsolódik. A felelősségi szabályokat mozaikszerűen tartalmazza az új Ptk.: találunk rendelkezéseket a jogi személyről szóló Harmadik, és a kötelmi jogi Hatodik könyvben is.⁴⁴

Az új, „objektivizált” alapokon nyugvó kontraktuális felelősség előző fejezetben kifejtett szabályait a vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelőssége körében kell alkalmazni. Ez számos kérdést vet fel.

- ❖ Milyen szerződést szeg meg a vezető tisztségviselő?
- ❖ Hogyan alkalmazható esetében az előreláthatósági klauzula?
- ❖ Milyen hatással van erre egy esetleges szerződésmódosítás, vagy olyan tipikus társasági jogi jogintézmények, mint a beszámoló és a felmentvény?

3:24. § [A vezető tisztségviselő felelőssége]

A vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenysége során a jogi személynek okozott károkért a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel a jogi személlyel szemben.

⁴³<http://ptk2013.hu/interjuk/a-jogi-szemelyek-szabalyozasa-az-uj-ptk-ban-interju-sarkozy-tamas-professzorral/912> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

⁴⁴ Nochta Tibor: A vezető tisztségviselők magánjogi felelősségének mércéjéről és irányairól az új Ptk. alapján. In: Gazdaság és Jog 2013/6. szám, 5. o.

„Az ügyvezetési tevékenység definiált fogalom, alapvetően döntéshozatali tevékenység, melyek a jogi személy irányítása körébe tartoznak és nem esnek a jogi személy legfőbb szervének döntési hatáskörébe.”⁴⁵

2.1. A kötelmi jogi szabály alkalmazása a vezető tisztségviselőre

A vezető tisztségviselő tehát a szerződésszegéssel okozott, új felelősségi szabályok alapján felel, ha a társaságnak okoz kárt. „E kontraktuális alapú felelősség alkalmazása azon szerződéses jellegű jogviszonyra vezethető vissza, amely vagy munkajogi jogviszony vagy tisztán polgári jogi jellegű megbízási jogviszony.”⁴⁶ E felelősség alól szigorú a kimentési lehetőség (lásd III. fejezet 1.1.). Az első feltétel az, hogy a szerződésszegéshez vezető körülmény a vezető ellenőrzési körén kívülnek minősül. Ellenőrzési kör alatt a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységét kell érteni, amelybe irányítási feladatok tartoznak. „Kisebb társaságnál kisebb döntés is az irányítás körébe tartozhat, nagyobb cégnél viszont a kisebb döntések nem tartoznak a vezető ellenőrzési körébe.”⁴⁷ Ilyen ellenőrzési körön kívül eső körülményeket a Ptk. nem nevesít. „A klasszikus vis maior esetek (árvíz, tűz stb.) mellett ebbe a körbe tartoznak a szerződésszegő fél által nem befolyásolható külső körülmények, mint például a teljesítést megakadályozó állami intézkedések (pl. importtilalom), radikális piaci változások és a kivételesen súlyos üzemzavarok. Vezető tisztségviselő esetén ilyen körülmény lehet pl. baleset, betegség, ha annak bekövetkezése általa nem volt befolyásolható, megelőzhető.”⁴⁸

A második feltétel: a szerződésszegés okául szolgáló körülmény a szerződéskötés időpontjában nem látható előre. A vezető tisztségviselő szempontjából ennek a feltételnek a bizonyítása okozhatja a legtöbb nehézséget. Az előreláthatóságról e fejezet 2.3. pontjában lesz részletesen szó.

A harmadik feltétel pedig az, hogy a szerződésszegés alapjául szolgáló ok elkerülése, vagy a keletkező kár elhárítása érdekében a vezető tisztségviselő tegyen meg mindent, ami az adott helyzetben általában elvárható.

⁴⁵ <http://www.jogiforum.hu/hirek/31575> (letöltés: 2014. szeptember 25.)

⁴⁶ Nochta Tibor: A polgári jogi felelősség jogi személyiség falán áthajló ágairól. In: Jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben. Tanulmánykötet, Miskolci konferenciák 2012, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2013., 163. o.

⁴⁷ <http://www.jogiforum.hu/hirek/31575> (letöltés: 2014. szeptember 25.)

⁴⁸ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

2.2. Az alkalmazás nehézségei

A szerződésszegéssel okozott kárfelelősségi szabályok vezető tisztségviselőre való alkalmazása problémákat vet fel.

❖ Először is: ha már szerződésszegés, milyen szerződés megszegéséről lehet szó?

A vezető tisztségviselő és a jogi személy két szálon kapcsolódik egymáshoz: (1) van közöttük egy társasági jogi kapcsolat, amely alapján a vezető tisztségviselő a jogi személy „kinyújtott keze”, az, aki a kívül világ számára megjeleníti a társaságot, belső viszonyukban döntési jogköre, külső viszonylatban pedig törvényes képviseleti jogköre van. A tisztsége létrejöhet kijelölés alapján a társaság alakulásakor, illetve a már működő társaság esetén a legfőbb szerv választása nyomán. Van egy másik, (2) polgári jogi vagy munkajogi kapcsolat is a vezető tisztségviselő és a jogi személy között. A feladat ellátására ugyanis megbízási szerződés vagy munkaszerződés keretén belül kerülhet sor.⁴⁹ A szerződésszegést e két szál kapcsán vizsgálhatjuk.

(1) A társasági szerződés a társaságot alapító tagok konszenzusának gyümölcse, így alanyainak is őket tekinthetjük. A társasági szerződés egy komplex jogviszonyrendszert szabályoz: a társaság és a tagok, vezető tisztségviselők, esetlegesen felügyelőbizottsági tagok, a könyvvizsgáló, a cégvezető valamint külső harmadik személyek egymással szembeni jogait és kötelezettségeit. A társasági szerződés rendelkezései tehát nem csak a tagok számára keletkeztetnek kötelezettséget, hanem olyanok számára is, akik a szó szerződési jogi értelmében nem a szerződés (aláíró) alanyai. A vezető tisztségviselő lehet, hogy a társaság tagja is egyben, de sok esetben nem ez a helyzet. Megszegheti-e akkor a társasági szerződést? Ha megszegi, tagként vagy vezető tisztségviselőként szegi-e meg? Inkább úgy fogalmazhatunk, hogy a vezető tisztségviselő a társasági szerződés előírásaiba ütköző magatartást tanúsíthat, amikor nem tesz eleget az abban foglaltaknak. Hiszen a társasági szerződés tartalmaz rendelkezéseket a vezető tisztségviselő feladataira, kötelezettségeire, felelősségére vonatkozóan. Polgári jogi, szorosabban véve szerződési jogi értelemben azonban nem beszélhetünk szerződésszegésről, a társasági szerződés megszegéséről.

⁴⁹ Lásd: 3:112. § (1) bekezdés

Emellett szól az az érv is, hogy a Ptk. által nevesített négy társasági forma közül csak a kkt., a bt. és a kft. szerződéses jogalanyok, így például rt., vagy különösen egyszemélyes társaság esetén a társasági szerződés hiánya miatt egyébként sem lehet konkrét szerződésszegésről beszélni.

- (2) A vezető tisztségviselő azonban a feladatait megbízási szerződés vagy munkaszerződés alapján látja el. Tehát van egy konkrét, relatív jogviszony a társaság és a vezető tisztségviselő között. Ennek a szerződésnek a megszegéséről lenne szó? Véleményem szerint, amikor a jogalkotó a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályait rendelte alkalmazni a vezető tisztségviselőkre, akkor nem azt látta maga előtt, hogy egy konkrét szerződésszegés következményeként kerül sor e szabályok alkalmazására, hanem inkább egy *általános felelősségi klauzula* gondolata vezérelte. Ezt támasztja alá az is, hogy a vezető tisztségviselői felelősség egyik jogalapjaként a jogellenesség nem kifejezetten szerződésszegésként jelentkezik. A vezető tisztségviselő akkor vonható felelősségre a gazdasági társaságokra vonatkozó általános Ptk.-beli szabályok szerint, ha (1) nem a társaság érdekének elsődlegessége alapján járt el, hanem azt megsértve; (2) nem tartotta be a jogszabályok, a társasági szerződés előírásait, vagy a legfőbb szerv határozatait. E két feltételnek nem együtt kell fennállnia, hiszen a társaság érdekét sértheti olyan magatartás is, amely a (2) pont alatt felsoroltakat érinti, ugyanakkor a (2) pontban soroltak megsértése minden bizonnyal a társaság érdekeinek megsértését jelenti.

2.3. Az előreláthatósági klauzula

Az, hogy melyik szerződést tekintjük irányadónak, nem is a megszegés szempontjából, hanem inkább abból a szempontból jelentős, hogy mely szerződés megkötésének időpontjához kapcsoljuk az előreláthatósági klauzulát. Mikor kell tehát a vezető tisztségviselőnek előre látnia a szerződésszegéshez vezető körülményt? A társasági szerződés megkötésekor? Erre nemmel válaszolhatunk, hiszen a vezető tisztségviselő felelőssége a feladatellátásához kapcsolódik, ahhoz pedig nem elegendő a társasági szerződés, szükség van egy munkavégzésre irányuló jogviszonyra: megbízási vagy munkaszerződésre.

Újra fel kell tennünk a kérdést: melyik szerződés megkötésének időpontjához kapcsolódik az előreláthatósági klauzula? A jogviszony keletkezését jelentő megbízási vagy munkaszerződéséhez? Vagy később, a tevékenység ellátása során harmadik személlyel kötött gazdasági ügyletéhez? Ha az előbbi mellett tesszük le a voksunkat, akkor nyilvánvaló, hogy

az előreláthatóság hiányát mindig sikeresen tudná bizonyítani a vezető tisztségviselő, és így könnyen mentesülne a felelősség alól. „A vezető tisztségviselői pozíció ellátására irányuló jogviszony létrejöttkor – amikor a vezető tisztségviselő még meg sem kezdte a tevékenységét – képtelenség előre látni, hogy a vezető tisztségviselő későbbi döntései során milyen károk keletkezhetnek. Ezen értelmezés mellett a vezető tisztségviselő szinte mindig ki tudná menteni magát a kártérítési felelősség alól.”⁵⁰ (A hivatkozott cikk szerzői itt előre nem látható károkat említene, de ez alatt előre nem látható körülményeket kell érteni, hiszen a Ptk. 6:142. §-a is így fogalmaz: „a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény”.)

Bizonyára nem az a jogalkotó szándéka, hogy a vezető tisztségviselő mindig sikeresen mentesülhessen a felelősség alól. Mindezek ellenére egyesek szerint az előreláthatóság mégis a megbízási vagy munkaszerződés megkötéséhez kapcsolódik, de azt rugalmasan kell értelmezni. Irreális elvárás, hogy a vezető tisztségviselő a jogviszonya létrejöttkor előre lásson jövőben bekövetkező körülményeket, úgy, hogy az általa vezetett társaság talán még nem is áll szerződéses viszonyban a másik vállalattal, vagy úgy, hogy utóbbi még nem is létezik. Ha az előreláthatóságot rugalmasan értelmezzük, akkor elegendő annyit elvárni tőle, hogy tudja: a szerződésszegés jogkövetkezménye lehet kártérítés.⁵¹ Kisfaludi András is azonos véleményt fogalmaz meg: „[...] Nem is a konkrét jogügyletet kell előre látni a vezetői tisztség elfogadásakor, hanem a lehetőségét annak, hogy a társaságot kár érheti bizonyos ügyletkötések során.”⁵²

Különösen nehéz az előreláthatóság megítélése tartós jogviszonyok esetén, egy hosszabb ideig fennálló szerződéses kapcsolatban. „Természetesen a szerződéskötés, a károkozó magatartás és a kár bekövetkezése közötti időkülönbség növekedésével együtt bővül azoknak a károknak a köre, amelyeket a károkozó a szerződéskötés időpontjában nem láthatott előre. Ez a körülmény tartós jogviszonyok esetén várhatóan problémát fog okozni, hiszen az idő múlásával a fél egyre több olyan lehetséges kárt láthat előre, amelyet a szerződéskötéskor még nem láthatott. E problémák jelentkeznek vezető tisztségviselői jogviszony esetén is, hiszen e jogviszonyok jellemzően több éven át állnak fenn. Ilyen esetekben felmerül az a kérdés, hogy a vezető tisztségviselő kinevezésének elfogadásakor előre láthatta-e a több évvel

⁵⁰ Bodzási Balázs: A gazdasági társaságokra irányadó főbb változások az új Ptk.-ban. In: „Megújulás a jogi személyek szabályozásában” – tanulmányok az új Ptk. köréből (szerk.: Miskolczi Bodnár Péter – Grad Gyenge Anikó) Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara. Budapest, 2014., 220. o.

⁵¹ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

⁵² <http://www.jogiforum.hu/hirek/31575> (letöltés: 2014. szeptember 25.)

később, esetleg lényegesen megváltozott körülmények között bekövetkező kárt.”⁵³ Mikor kell előre látnia a vezető tisztségviselőnek a szerződésszegéshez vezető körülményt öt, tíz, tizenöt év múltán? „Úgy gondoljuk, hogy tartós jogviszonyok esetén az előreláthatóságnak ez a tágabb értelmezése a helyénvaló, ez teszi lehetővé azt, hogy a vezető tisztségviselő csak olyan károk megtérítése alól mentesüljön, amelyeket tényleg nem lehetett előre látni.”⁵⁴ Tehát az előreláthatóságot ebben az esetben is rugalmasan kell kezelni.

Megállapíthatjuk, hogy az előreláthatóságnak a vezető tisztségviselői jogviszony keletkezéséhez való kapcsolása meglehetősen bizonytalannak tűnik. További fejtörést okoz, ha egy esetleges szerződésmódosításra gondolunk. „Újrakezdődik-e” az előreláthatóság számítása? „Egyrészt viszonylag gyakran előfordul, hogy a vezető tisztségviselői jogviszony alatt – akár a vezető tisztségviselő, akár a társaság kezdeményezésére – sor kerül a szerződés módosítására, így különösen a díjazás változtatására. Minden egyes szerződésmódosítás a szerződés megújításának tekinthető, amely alkalom arra, hogy a vezető tisztségviselő felmérje a tisztség ellátásával kapcsolatos kockázatait, és ezeket érvényesítse a szerződés új feltételeinek meghatározása során. [...] Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a vezető tisztségviselő – többek között éppen a kártérítési felelősség beálltának elkerülése érdekében – lényegében bármikor lemondhat vezetői tisztségéről, felmondhatja a szerződését. Kicsit kiélezve az eddig mondottakat, úgy is fogalmazhatunk, hogy a vezető tisztségviselő – akinek alapvető feladata a társaság helyzete alakulásának nyomon követése, aki tisztségénél fogva a legtöbb információval kell, hogy rendelkezzen a társaság helyzetének alakulásáról – minden nap, amikor nem mond fel vagy nem kezdeményez szerződésmódosítást, ismételten elfogadja tisztségét, változatlan feltételekkel megújítja a társasággal kötött szerződését.”⁵⁵

A felsorolt tények alapján eljutunk oda, hogy az előreláthatóságot a gyakorlatban nem lehet majd a vezető tisztségviselői jogviszony keletkezésére irányuló szerződés megkötésének időpontjához kapcsolni. „A vezető tisztségviselői jogviszony a tisztség elfogadásával jön létre. Kérdés azonban, hogy valóban ez-e az az időpont, amikor a jövőben bekövetkező károkat előre kell látni. Úgy gondoljuk, több szempont alapján is lehet amellet érvelni, hogy ebből a szempontból nem a jogviszony létrejöttének időpontja, hanem ennél későbbi időpont az irányadó. Ezek az érvek megalapozhatják azt, hogy az előreláthatóságot nem a jogviszony

⁵³ <http://www.jogiforum.hu/hirek/31575> (letöltés: 2014. szeptember 25.)

⁵⁴ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

⁵⁵ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

létesítésének időpontjában, hanem későbbi időpontban kell vizsgálni, sőt akár odáig is elvezethetnek, amit Kisfaludi András – a szerződésszegést okozó körülmény előreláthatósága kapcsán – vetett fel, hogy e szabályt a gyakorlatban úgy fogják értelmezni, hogy az előreláthatóságot nem a szerződéskötés, hanem a szerződésszegés időpontjában fogják vizsgálni.”⁵⁶ Ez az utóbbi megállapítás azonban már egyáltalán nem áll összhangban a törvény szövegével, hiszen a Ptk. a szerződés megkötésének és nem a megszegésének időpontjára utal.

A vita igencsak elméleti. A vezető tisztségviselő felelősségét a feladatellátásához kapcsolódóan kell szemlélni. Ha gyakorlati szempontból vizsgáljuk az előreláthatóságot, akkor világossá válik, hogy az csakis a harmadik személlyel való konkrét szerződés megkötésének időpontjához kapcsolódhat. Hiszen mikor merül fel egyáltalán a vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelőssége? Akkor, ha a társaságot a vezető tisztségviselő által harmadik személlyel kötött szerződésből eredően kár éri. Tehát éppen e szerződés megkötésének idején kell előrelátnia a vezető tisztségviselőnek az esetleges kockázatokat, pontosan ennek a konkrét szerződésnek a megkötése során kell olyan körülményeket, hogy előre lássa – többek között – akár a szerződés megszegéséhez is vezető körülményeket. „A szerződésszegésért való felelősség megújult rendszere azon alapul, hogy szerződéskötéskor kell gondosan figyelembe venni a vállalt kötelezettség teljesítésének feltételeit és megszegésének következményeit, ekkor árazhatóak be a szerződésből fakadó kockázatok.”⁵⁷

Gondolnunk kell azonban arra is, hogy a vezető tisztségviselő nem csak az általa kötött szerződés megszegésével okozhat kárt a társaságának, hanem olyankor is, amikor egyéb, ügyvezetési feladatait végzi, tehát például utasítást ad, képviseleti jogkörét gyakorolja, bejelentési, tájékoztatási, titoktartási kötelezettségének tesz eleget, tehát tevékenysége során a társaságot közvetlenül éri kár. (Ezeket a II. fejezetben a vezető tisztségviselő feladatai kapcsán összegeztem.) Ebben az esetben fogas kérdés, hogy milyen szerződés megkötéséhez kapcsolhatjuk az előreláthatósági klauzulát. Erre a szakirodalomban sem találtam adekvát választ. A szakma aktuális visszhangja azonban már hallatszik: a Magyar Jogász Egylet 2014. október 16-i konferenciája az új Ptk. hatálybalépését követő jogalkotási teendőkről szólt. A társasági jog kapcsán a résztvevők kitértek a kógens-diszpozitív jelleg körüli

⁵⁶ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

⁵⁷ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

bizonytalanságra, valamint a vezető tisztségviselő felelőssége körüli vitákra is. A problémát szerintük is az előreláthatóság megfelelő alkalmazása veti fel. „Kérdéses, hogy a tartós jogviszonyoknál, főként a gazdasági társaságoknál, ez hogyan működhet. A „szerződéskötés időpontja” fordulat a vezető tisztségviselő és a társaság szerződésére vonatkozik, vagy a vezető által a társaság nevében kötött szerződésre? Az előbbi esetben vagy soha nem mentesülne a vezető vagy minden esetben, az utóbbi pedig nem alkalmazható a mulasztásokra. Egyszerűsíteni kellene a normaszövegen. Gál Judit álláspontja szerint úgy, hogy a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályainak *megfelelő alkalmazását* kellene előírni. Bodzási Balázs inkább Sárközy Tamással értene egyet: a vezető tisztségviselő akkor tartozzon felelősséggel, ha az ügyvezetési tevékenységébe tartozó kötelezettségét felróhatóan megszegte.”⁵⁸

Véleményem szerint azzal, hogy a jogalkotó pontosít a normaszövegen, és beilleszti a „*megfelelő*” szót a kontraktuális felelősségi szabályok alkalmazása kapcsán, a probléma még nem oldódik meg. A konferencia résztvevői is megerősítik azt, hogy ennek a szabálynak a gyakorlati alkalmazhatósága számos problémát felvet.

2.4. Felmentvény és beszámoló

A felmentvény (3:117. §) és a beszámoló (3:80. § b) miként hatnak az előreláthatóságra?

A felmentvény a társaság részéről egy jogérvényesítésről lemondó nyilatkozat, megadásáról a vezető tisztségviselő kérésére a társaság legfőbb szerve dönthet, az új Ptk. szabályai szerint már nem csupán a beszámolóval egyidejűleg, hanem az azok közötti időszakban is. Ennek célja, hogy az ügyvezetési tevékenységet megfelelőnek minősíti, így a társaság a vezető tisztségviselővel szemben már csak nagyon szűk körben tud kártérítési igényt érvényesíteni. A felmentvény tehát továbbra is csak a társaság és a vezető tisztségviselő viszonyában jelenik meg, harmadik személyekkel szemben nem mentesít a felelősség alól.⁵⁹ „A felmentvény esetén a társaság a vezető tisztségviselővel szemben kártérítési igényvel már csak akkor léphet fel, ha bizonyítani tudja, hogy a felmentvény megadásának alapjául szolgáló tények vagy adatok valótlanok vagy hiányosak voltak.”⁶⁰

⁵⁸ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/mi-kovetkezik-az-uj-ptk-utan/4425> (letöltés: 2014. október 28.)

⁵⁹ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/megujulo-ptk-a-gazdasagban/2842> (letöltés: 2014. szeptember 25.)

⁶⁰ <http://www.ugyvedvilag.hu/rovatok/szakma/szigorodott-a-vezeto-tisztsegyviselok-felelossege#> (letöltés: 2014. szeptember 25.)

„Hasonló alkalmat jelentenek a legalább évente egyszer sorra kerülő beszámolók is. Ezek során a vezető tisztségviselőnek kötelessége is a társaságot fenyegető különleges működési, piaci, szabályozói stb. kockázatok bemutatása.”⁶¹

Ezek alapján egy-egy beszámoló elfogadása, vagy felmentvény megadása „lenullázná” az előreláthatóság számítását, így azt minden ilyen esetben újra vizsgálni kellene? Ez az érv is azt erősíti, hogy az előreláthatóság inkább a konkrét szerződés megkötéséhez, és nem a vezető tisztségviselői jogviszony létrehozásához, megújításához kapcsolódik.

Az előreláthatóság tehát számos problémát vet fel, amelyre várhatóan a bírói gyakorlat fog választ találni, vagyis hogy mennyiben lehet majd sikeresen alkalmazni a kontraktuális felelősség szabályait a vezető tisztségviselő felelősségére.

2.5. A felelősség korlátozása és kizárása

Az előző fejezetben a felelősségi szabályok általános bemutatása körében szó esett a felelősség korlátozásáról és kizárásáról, amelyre az új Ptk. is lehetőséget ad, ráadásul rugalmasabb módon. Utaltam arra, hogy ezt a vezető tisztségviselő esetében is alkalmazni lehet. Tehát azok a híresztelések, miszerint a vezető tisztségviselők felelősség drasztikusan nőtt,⁶² már ezen a ponton vitathatók. A felek számára adott egy törvényi lehetőség, amely konkrét viszonyukban megengedi a felelősség korlátozását. „Ezért nem valós az az értelmezés, hogy a törvény a vezető tisztségviselők felelősségét növelte, hanem pontosan az ellentéte történt, a vezető tisztségviselő felelősségét kiszámíthatóbbá tette, mivel pontosan szabályozza és a szerződéses viszonyban korlátozhatóvá, sőt kizárhatóvá tette.”⁶³

A gyakorlatban azonban kérdést vethet fel, hogy mely szerződés tartalmaként jelenjen meg a felelősségkorlátozás. Eszünkbe juthat a társasági szerződés, a megbízás, a munkaszerződés vagy akár a felek közötti külön, erről szóló megállapodás.

⁶¹ <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679> (letöltés: 2014. szeptember 23.)

⁶² http://adozasrolerthetoen.blog.hu/2014/06/27/siklos_marta_dr_szecskay_andras_a_vezeto_tisztsegviseloi_felelosseg_ara (letöltés: 2014. szeptember 23.)

⁶³ Csehi Zoltán: A kereskedelmi (gazdasági) társaságok szabályozásának megújulásáról az új Polgári Törvénykönyvben. In: „Megújulás a jogi személyek szabályozásában” – tanulmányok az új Ptk. köréből (szerk.: Miskolczi Bodnár Péter – Grad Gyenge Anikó) Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara. Budapest, 2014., 33. o.

Alapvetően a társasági szerződés az, amely a vezető tisztségviselő jogairól és kötelezettségeiről, így feladatairól és felelősségéről rendelkezéseket tartalmaz, tehát a felelősség korlátozására akár itt is sor kerülhetne. Ám ez nem célszerű: a társasági szerződésben megfogalmazott felelősségkorlátozás általánosan, minden, időben egymás mellett vagy után előforduló vezető tisztségviselőre kihatna. A vezető tisztségviselő pozíciója bizalmi kérdés. Szerencsésebb tehát az adott személlyel kötött konkrét szerződésben korlátozni a felelősséget. A feladat ellátására megbízási szerződés vagy munkaszerződés keretén belül kerül sor.⁶⁴ Ebben a szerződésben már konkrétan, az adott vezető tisztségviselő vonatkozásában lehet szabályozni a felelősség kérdését. Így elkerülhető az is, hogy a társasági szerződés módosítására kerüljön sor.

2.6. Mt. kontra Ptk.

A Ptk. 3:112. § (1) bekezdése alapján a társaság ügyvezetését a vezető tisztségviselő – a társasággal kötött megállapodása szerint – megbízási jogviszonyban vagy munkaviszonyban láthatja el. E fejezet utolsó, 2.6. pontjában említést kell tenni a vezető tisztségviselő felelősségének megítéléséről a munkajogi szabályok és a polgári jogi szabályok tükrében, hiszen a munkaviszony említésekor az Mt.⁶⁵ felelősségi szabályai is felmerülnek.

❖ Ha a vezető tisztségviselő a feladatát munkaviszony alapján látja el, akkor felelősségére az Mt. vagy a Ptk. szabályait kell-e alkalmazni?

„A munkaviszony keretében foglalkoztatott személyt, akit a gazdasági társaság első számú vezetőnek minősített, vezető állású munkavállalónak kell tekinteni.”⁶⁶ Álláspontom szerint a felelősség szempontjából lényegtelen, hogy a vezető tisztségviselő milyen jogviszonyban látja el a feladatát. „A vezető tisztségviselő felelőssége nem a jogviszonya jellegétől függ.”⁶⁷ A Ptk. és az Mt. a lex generalis és lex specialis viszonyában áll egymással, ha szabályozási tárgyukat vizsgáljuk. Ez vezethet arra a téves következtetésre, hogy ilyen esetben az Mt. felelősségi szabályai megelőzik az Ptk.-belieket. Ám a vezető tisztségviselő felelőssége tekintetében nem az a fontos, hogy ő munkaviszonyban áll, vezető állású munkavállalónak minősül, hanem az, hogy ő a gazdasági társaság vezető tisztségviselője. Ez a pozíció kiemeli a vezető tisztségviselőt a munkavállalói minőségéből. Ez egy meglehetősen speciális, társasági

⁶⁴ Lásd: 3:112. § (1) bekezdés

⁶⁵ 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről

⁶⁶ Homicskó Árpád Olivér: Az új Polgári Törvénykönyv vezető tisztségviselőkre vonatkozó egyes rendelkezései a munka törvénykönyve tükrében. In: HR & Munkajog, 2014. április, 5. évfolyam, 4. szám, 12. o.

⁶⁷ Fézer – Károlyi – Petkó – Törő: Jogi személyek a gazdasági forgalomban. ISBN: 978-963-08-9106-6, Felelős kiadó: Fézer Tamás, Debrecen, 2014., 58. o.

jogi kategória, amelyhez számos különleges kötelezettség, és így különleges felelősség kapcsolódik. A vezető tisztségviselő felelősségének megítélésakor a Ptk. a lex specialis az Mt.-hez képest. Ezt az álláspontot képviseli Sárközy Tamás is.⁶⁸

Ezt az érvelést támasztja alá az is, hogy indokolatlan lenne, ha az egyes vezető tisztségviselők felelősségét jogviszonyuk jellege alapján különbözőképpen kellene megítélni, vagyis egyszer az Mt., máskor pedig a Ptk. szabályai alapján, attól függően, hogy munka- vagy megbízási szerződés keretében végzik tevékenységüket. A vezető tisztségviselő felelősségét nem lehet differenciáltan kezelni. Erre egy ítéletábrai határozat is rámutat: „A Gt. 29.§ (1) bekezdése szerint a vezető tisztségviselők a gazdasági társaság ügyvezetését az ilyen tisztséget betöltő személyektől elvárható fokozott gondossággal, a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. A vezető tisztséget betöltő személyek kártérítési felelőssége az átlagosnál szigorúbb. Az ilyen tisztséget betöltő személyektől általában elvárható gondossággal kötelesek eljárni és *a kötelezettségeik megszegésével a gazdasági társaságnak okozott kárért a polgári jog általános szabályai szerint felelősek akkor is, ha a gazdasági társaságban munkaviszonyban állnak.*”⁶⁹

Az Mt. és a Ptk. egymáshoz való viszonyát Bodzási Balázs az előreláthatósági mérce kapcsán említi, vagyis, hogy az Mt. a károkozás, a Ptk. pedig a szerződéskötés időpontjához kapcsolja ezt a klauzulát. Szerinte az Mt. lex specialis a Ptk.-hoz képest, így az Mt. rendelkezései irányadóak.⁷⁰ Ezzel az érveléssel azonban a fent kifejtettek miatt nem értek egyet.

3. A vezető tisztségviselő harmadik személlyel szembeni felelőssége

A deliktuális felelősség szabályai, pontosabban egy, a kötelmi jogi könyvben elhelyezett, látszólag a társasági joghoz kapcsolódó szabály (6:541. §) a vezető tisztségviselő harmadik személlyel szembeni felelőssége körében kerül alkalmazásra. Arra, hogy milyen értelmezési problémákat vetett fel a sajtó és a jogászok körében e szabály megfogalmazása és rendszertani elhelyezése, a következőkben igyekezek választ találni.

A leghevesebb viták keresztüzében kétségtelenül az új Ptk. 6:541. § állt.

⁶⁸ Sárközy Tamás: Fordulat a magyar kártérítési jogban. In: Magyar Jog, 2013/9. szám, 540. o.

⁶⁹ 2005. 127. In: Ítéletábrai Határozatok, HVG-ORAC., 2. évfolyam 3. szám, 68-69. o.

⁷⁰ Bodzási Balázs: A jogi személyek körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőkre. In: Gazdaság és Jog, 2013/6. szám, 12. o.

6:541. § [Felelősség a vezető tisztségviselő károkozásáért]

Ha a jogi személy vezető tisztségviselője e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel.

A vezető tisztségviselő felelősségének drasztikus növekedéséről szóló állításokat talán az okozta, hogy a Gt.-beli⁷¹ szabály a társaság felelősségét mondja, és nem említette a vezető tisztségviselő egyetemleges felelősségét.

Gt. 30. § (1) *A társaság felelős azért a kárért, amelyet vezető tisztségviselője e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott.*

Ennek kapcsán a sajtóban a vezető tisztségviselők könnyű perelhetőségéről, eltúlzott felelősségéről jelentek meg cikkek, továbbá arról, hogy a jövőben kevesen fogják vállalni ezt a pozíciót, vagy ha mégis, akkor csak egy megfelelő felelősségbiztosítással a kezükben.⁷²

Ha a két szabályt egymás mellett vizsgáljuk, látható, hogy azok elemeikben megegyeznek: (1) a vezető tisztségviselő e minőségében eljárva, (2) harmadik személynek okoz kárt, a változás látszólag csak a felelőssé tett személy tekintetében van, de a rendelkezés helyes értelmezése és rendszertani elhelyezése logikusan magyarázza azt, hogy tévedés a felelősség eltúlzásáról beszélni.

(1) „A jogi személy vezető tisztségviselője e jogviszonyával összefüggésben”, vagyis vezető tisztségviselői minőségében eljárva okoz kárt: „A rendelkezés könnyen azt a képzetet kelti, hogy minden károkozásért felel ilyenkor a tisztségviselő, ám a felelősség megállapításához az szükséges, hogy a vezetői jogviszonyával összefüggésben – szerződésen kívül – okozzon kárt harmadik személynek.”⁷³

❖ Először is, mit jelent az, hogy vezető tisztségviselői minőségben?

„Ezek az esetek olyan tényállásokat ölelnek át, amikor a károkozó személy nem a saját érdekkörében, hanem egy másik személy érdekében eljárva okozza a kárt harmadik személynek.”⁷⁴ Tehát például a vezető tisztségviselő a társaság tulajdonát képező autóval balesetet okoz, ahol kár is keletkezik, vagy egy üzleti tárgyaláson megrongálja

⁷¹ 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról

⁷² <http://ado.hu/rovatok/cegvilag/valtozatlan-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege> (letöltés: 2014. szeptember 26.) és http://arsboni.blog.hu/2014/02/24/vekas_lajos_az_uj_ptk_jelentosege (letöltés: 2014. szeptember 26.)

⁷³ <http://www.jogiforum.hu/hirek/31575> (letöltés: 2014. szeptember 28.)

⁷⁴ Csehi Zoltán (i.m.) 29. o.

a tárgyalópartner irodabútorait, de a legszemléletesebb példát Vékás professzor fogalmazta meg: „Ilyen például, ha az ügyvezető elmegy tárgyalni valahova és hirtelen leveri az akváriumot, de található sokkal drasztikusabb és komikusabb eset is. Például elmegy a vezető tisztségviselő, mint vezető tisztségviselő egy másik céghez tárgyalni és ellopja a kakukkos órát.”⁷⁵

A vezető tisztségviselő ezekben az esetekben a társaságot képviseli, az ő érdekében jár el, ha üzleti tárgyaláson vesz részt, ha a társaság ügyeit intézendő a céges autóval közlekedik. A kárt a vezető tisztségviselő okozza. Ez az indoka annak, hogy ezt a felelősségi szabályt nem a jogi személyről szóló Harmadik könyvben, hanem a deliktuális felelősségi szabályok körében, mégpedig a más személy károkozásáért való felelősség körében találjuk (Ptk. LXIX. fejezete).

A másik fontos következtetés az, hogy ebben az esetben nincs szerződéses kapcsolat a társaság és a harmadik (károsult) személy között. Tehát a károkozás nem szerződésszegésből, nem a vezető tisztségviselő rossz üzleti döntéséből fakad. „[...] A vezető tisztségviselőnek nem kell attól félnie, hogy a cég által kötött szerződés miatt ért kárért neki kell felelnie. Mivel a cég jogi személy, ezért maximum belső viszonylatban vonhatja felelősségre a cégvezetőt. Ennek - Vékás érvelése szerint – már magából a szabályt előíró paragrafus törvényen belüli elhelyezkedéséből ki kellene derülnie, a 6:541. § ugyanis a szerződésen kívüli károkozást tárgyaló részben található. A szabály tehát arra az esetre vonatkozik, ha a vezető tisztségviselő harmadik személynek úgy okoz kárt, hogy erre a vezető tisztségviselői helyzete adott alkalmat [...]”.⁷⁶

(2) *„A károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel.”*

Ebből a megfogalmazásból úgy tűnhet, hogy a társaság károkozása esetén a jogi személy mellett felel egyetemlegesen a vezető tisztségviselő, tehát a jogalkotó a társaság mellé helyezi a vezető tisztségviselőt. Pedig az (1) pontban kifejtettekből egyértelműen kiderül, hogy éppen ennek fordítottjáról van szó: a kárt a vezető tisztségviselő okozza, és mellette felel egyetemlegesen a társaság, mégpedig a károsult érdekében a követelés kielégítésének megerősítése végett. „Kérdésként veti fel az 541. § vonatkozásában, hogy most a jogi személy felelősségét állapítja meg a Ptk. a vezető tisztségviselő szerződésen kívüli károkozásáért vagy fordítva. A szöveg úgy szól, hogy ha a vezető tisztségviselő e minőségével összefüggésben kárt okoz. Tehát

⁷⁵ <http://www.jogiforum.hu/hirek/31575> (letöltés: 2014. szeptember 28.)

⁷⁶ http://arsboni.blog.hu/2014/02/24/vekas_lajos_az_uj_ptk_jelentosege (letöltés: 2014. szeptember 28.)

evidens, hogy nem a jogi személy okozza a kárt, hanem a vezető tisztségviselő. (Vékás)⁷⁷

A károkozó magatartást a vezető tisztségviselő fejt ki, de mivel erre a társaság érdekében eljárva került sor, ezért felelnek egyetemlegesen. „[...] A kártérítési felelősség feltételeit a károkozó személy magatartása kapcsán kell vizsgálni, csak mivel más érdekkörében jár el, ezért mondják azt a szabályok, hogy jóllehet személy szerint ő okozta a kárt, és ő tartozna felelősséggel, de mivel más érdekében, más ügyében járt el, a kárért felelős személy ez a másik fél legyen, vagy legalábbis annak a félnek a kártérítési felelőssége is megállapítható legyen, akinek az érdekében, ügyében történt a károkozó magatartása. Ugyanazt az emberi magatartást, amely magatartásnak a kártérítés feltételeit ki kell merítenie, két személynek is betudjuk, értelemszerűen annak, aki magát ezt a magatartást elkövette, és a károsult érdekében azét a személyét is, aki nem járt el, de akinek az ügyében, érdekében történt a károkozó magatartás.”⁷⁸

Szerencsésebb lenne talán úgy fogalmazni, hogy a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő és a jogi személy egyetemlegesen felelnek. Ez jobban hangsúlyozná a norma tartalmát. A helyes értelmezésből és a rendszertani elhelyezésből azonban még e megfogalmazás mellett is egyértelműen kitűnik: nem a vezető tisztségviselő felel egyetemlegesen a társaság által okozott kárért, hanem fordítva. A „kakukkos óra” példáján keresztül megvilágítva: ha a vezető tisztségviselő ellopta az órát, miért ne feleljen ő? Miért felel mellette a társaság is egyetemlegesen? Azért, mint a más által okozott kárért való felelősség egyéb eseteiben is: a jogalkotó így biztosít nagyobb megtérülési potenciált a károsultnak, ahogyan erre a III. fejezet 3. alfejezetében is utaltam. És persze azért is, hogy a társaság máskor jobban gondolja meg, hogy kit alkalmaz ebben a pozícióban. Hiszen mégiscsak olyan vezető tisztségviselővel szerződött, aki az üzleti tárgyaláson kakukkos órát lop.⁷⁹

⁷⁷ http://arsboni.blog.hu/2014/02/24/vekas_lajos_az_uj_ptk_jelentosege (letöltés: 2014. szeptember 28.)

⁷⁸ Csehi Zoltán (i.m.) 29-30. o.

⁷⁹ <http://ado.hu/rovatok/cegvilag/valtozatlan-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege> (letöltés: 2014. szeptember 28.)

V. Záró gondolatok

„A kártérítési felelősség varázslat és nagyon szép területe a polgári jognak, hiszen a magánjog szövetét igazán színessé a felelősségi szálak teszik.”⁸⁰

A dolgozat ezeknek a szálaknak a felfejtésével foglalkozik. Az új Ptk. hatálybalépése óta a dolgozat megírásakor mindössze fél év telt el. A hatalmas szabályanyagban bekövetkezett változások még nem vertek gyökeret a gyakorlatban. A dolgozat célja a társasági jogi vonatkozású, azon belül is a vezető tisztségviselők felelősségével kapcsolatos szabályok bemutatása volt. Ennek során kitérőt kellett tenni a szerződésen kívüli és a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség megváltozott szabályaihoz, hiszen *a felelősség szálai* az új Polgári Törvénykönyvben nemcsak a kötelmi jogot, hanem a társasági jog szeptetét is körbefonják. A vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelősségére – mivel e két személy között szerződéses kapcsolat áll fenn – a kontraktuális felelősségi szabályokat rendeli alkalmazni a jogalkotó. Hogy a három, mentesüléshez szükséges konjunktív feltétel bizonyítása mennyire lesz sikeres, és hogy az ilyen ügyekben a jövőben születő ítéletek milyen hatással lesznek a társaságok által a vezető tisztségviselőikkel szemben indított perek gyakoriságára, azt a jövőbeni bíró gyakorlat fogja megmutatni. Mint ahogy azt is, hogy a szerződésszegéshez kötődő előreláthatósági klauzulát a bírák mely szerződés megkötésének időpontjához fogják kapcsolni. *A kötőtű úgy tűnik, hogy a bírák kezében van.*

Egy ponton úgy tűnt, hogy *a felelősség szálai* összegabalyodtak. A dolgozat másik sarkalatos pontja az a sokat vitatott deliktuális felelősségi szabály, amely bár a Ptk. kötelmi jogi, Hatodik könyvében található, a vezető tisztségviselők harmadik személyekkel szembeni felelősségére nézve tartalmaz rendelkezést. Az álláspontok bemutatása folytán a dolgozat igyekezett ezt *a csomót kibontani*, vagyis rámutatni arra, hogy a felelősség drasztikus növekedéséről és a vezető tisztségviselők várható emigrálásáról szóló híreknek nagyobb volt a füstje, mint a lángja, hiszen itt logikusan a vezető tisztségviselő károkozásáról és az azért való felelősségéről van szó. A társaság azért felel a vezető tisztségviselő mellett egyetemlegesen, mert éppen az ő érdekében járt el a vezető tisztségviselő akkor, amikor sor került a károkozó magatartásra, vagyis amikor üzleti tárgyalásra igyekezett, vagy éppen azon vett részt. A károsult kártérítési igényének kielégítése így biztosított jobban.

⁸⁰ Nochta Tibor: A polgári jogi kártérítési felelősség szabályai az új Polgári Törvénykönyvben. In: Egy új korszak hajnalán. Konferencia-kötet az új Polgári Törvénykönyv tiszteletére (Felelős szerkesztő: dr. Grád-Gyenge Anikó), Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2013., 147. o.

A jogalkalmazókat nehéz feladatok elé állítják az új szabályok: már a létesítő okirat szerkesztése során, amikor a szabályok kógens-diszpozitív jellegét megítélve kell meghatározniuk azt, hogy mi válik az okirat részévé; a vezető tisztségviselőkkel kötött szerződések szerkesztése során, amikor a felelősségi kérdéseket kell szabályozniuk, esetlegesen korlátozniuk. Nehéz dolguk lesz a feleknek az új Ptk. szabályai alapján indult kártérítési perekben a bizonyítás, kimentés körében. Kvázi jogalkotókká válhatnak a bírák, amikor az előreláthatósági klauzula megítéléséről döntenek a megindított eljárásokban.

Arról, hogy az új szabályok miként alakítják majd a gyakorlatot, az új Ptk. hatálybalépését követő néhány év tapasztalatai árulkodnak majd.

Nagyobb a füstje, mint a lángja. A dolgozat címe arra utal, hogy a vezető tisztségviselők felelősségének szigorodásáról szóló állítások, ha közelebbről vizsgáljuk őket, eltúlzottak voltak. A felelősségi szabályok azonban nem, vagy csak annyiban szigorodtak, amennyiben a rájuk alkalmazandó Ptk.-beli új felelősségi szabályok.

Egy közel másfél évtizedes kodifikációs folyamatot követően a magyar magánjog újabb nagy állomásához érkezett. A 21. század viszonyaihoz igazított új Polgári Törvénykönyv 2014. március 15-én hatályba lépett. Most a jogalkalmazókon a sor: miként alkalmazzák majd magánjogunk új kódexének néhol merőben új szemléletű szabályait. Azokat a szabályokat, amelyeket még a szakma is csak most tanul. Grosschmid Béni gondolatai sosem veszítenek jelentőségükből. Közülük egy azonban most különösen is aktuális: *a kártérítési felelősség alapvetően ma is a bíraskodás problémája.*

VI. Irodalom- és jogszabályjegyzék

1. Bodzási Balázs: A gazdasági társaságokra irányadó főbb változások az új Ptk.-ban. In: „Megújulás a jogi személyek szabályozásában” – tanulmányok az új Ptk. köréből (szerk.: Miskolczi Bodnár Péter – Grad Gyenge Anikó) Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara. Budapest, 2014.
2. Bodzási Balázs: A jogi személyek körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőkre. In: Gazdaság és Jog 2013/6. szám
3. Cseh Tamás: A vezető tisztségviselő és a társaság egyetemleges deliktuális felelőssége? In: Polgári jogi kodifikáció, HVG-ORAC, X. évfolyam, 5-6. szám, 2008.
4. Csehi Zoltán: A kereskedelmi (gazdasági) társaságok szabályozásának megújulásáról az új Polgári Törvénykönyvben. In: „Megújulás a jogi személyek szabályozásában” – tanulmányok az új Ptk. köréből (szerk.: Miskolczi Bodnár Péter – Grad Gyenge Anikó) Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara. Budapest, 2014.
5. Fézer – Károlyi – Petkó – Törő: Jogi személyek a gazdasági forgalomban. ISBN: 978-963-08-9106-6, Felelős kiadó: Fézer Tamás, Debrecen, 2014.
6. Fónagy Sándor: A társaság jogi személyiségével visszaélő tulajdonos, illetve a vezető tisztségviselő kárfelelőssége. In: Gazdaság és Jog 2010/9-10. szám
7. Kemenes István: A szerződészegés szabályozása az új polgári törvénykönyvben. In: Jogtudományi Közlöny, 2014/5.
8. Miskolczi Bodnár Péter: A vezető tisztségviselők felelőssége és ennek biztosíthatósága. In: Gazdaság és Jog, 1997/7-8. szám
9. Nochta Tibor: A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2005.
10. Nochta Tibor: A polgári jogi felelősség jogi személyiség falán áthajló ágairól. In: Jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben. Tanulmánykötet, Miskolci Konferenciák 2012, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2013.
11. Nochta Tibor: A polgári jogi kártérítési felelősség szabályai az új Polgári Törvénykönyvben. In: Egy új korszak hajnalán. Konferencia-kötet az új Polgári Törvénykönyv tiszteletére (Felelős szerkesztő: dr. Grád-Gyenge Anikó), Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2013.

12. Nochta Tibor: A vezető tisztségviselők magánjogi felelősségének mércéjéről és irányairól az új Ptk. alapján. In: Gazdaság és Jog, 2013/6. szám
13. Papp Tekla: Felelősségátvitel, felelősségáttörés – quo vadis ius societatum. In: Jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben. Tanulmánykötet, Miskolci Konferenciák 2012, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2013.
14. Sárközy Tamás: Folytonosság és változás a társasági jogban. In: „Megújulás a jogi személyek szabályozásában” – tanulmányok az új Ptk. köréből (szerk.: Miskolczi Bodnár Péter – Grad Gyenge Anikó) Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara. Budapest, 2014.
15. Sárközy Tamás: Jogi felelősség a gazdaságban. In: Ügyvédek Lapja, 2008/4.
16. Ujváriné Antal Edit: Felelősségi kérdések a társasági jogviszonyokban – az Új Ptk. Konceptió tükrében. In: Kötelmi jogi kodifikációs tanulmányok (2003-2005), Novotni Kiadó, Miskolc, 2005.
17. Ujváriné Antal Edit: Felelősségtan. Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2013.
18. Vékás Lajos: Külső minták az új Polgári Törvénykönyvben. In: Ünnepi tanulmányok Kecskés László professzor 60. születésnapja tiszteletére. (szerk.: Nochta Tibor, Fabó Tibor, Márton Mária) Felelős kiadó: dr. Visegrády Antal dékánhelyettes, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2013.
19. Vékás Lajos: Parerga. Dolgozatok az új polgári törvénykönyv tervezetéhez. HVG-ORAC, Budapest, 2008.

20. <http://ado.hu/rovatok/cegvilag/valtozatlan-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege>
21. http://adozasrolerthetoen.blog.hu/2014/06/27/siklos_marta_dr_szeckay_andras_a_vezeto_tisztsegviseloi_felelosseg_ara
22. http://arsboni.blog.hu/2014/02/24/vekas_lajos_az_uj_ptk_jelentosege
23. <http://arsboni.hu/alaptalanul-riogat-a-sajto-nem-lesz-kaosz-a-tarsasagi-jogban.html>
24. <http://borsyugyveditarsulas.hu/vezeto-tisztsegviseloi-felelosseg-szabalyai-2014-marcius-kozepetol/>
25. http://epa.oszk.hu/02300/02363/00020/pdf/EPA02363_THEMIS_2013_dec_121_144.pdf
26. http://index.hu/gazdasag/2014/02/18/marcius_15-tol_indulhatnak_a_perek/

27. <http://ptk2013.hu/interjuk/a-jogi-szemelyek-szabalyozasa-az-uj-ptk-ban-interju-sarkozy-tamas-professzorral/912>
28. <http://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679>
29. <http://ptk2013.hu/szakcikkek/megujulo-ptk-a-gazdasagban/2842>
30. <http://ptk2013.hu/szakcikkek/mi-kovetkezik-az-uj-ptk-utan/4425>
31. http://www.hvgorac.hu/sites/portal/Default.aspx?page=journal&article=interju_wellmann_gyorgy.htm
32. <http://www.jogiforum.hu/hirek/29160>
33. <http://www.jogiforum.hu/hirek/31575>
34. http://szegediiteltotabla.birosag.hu/sites/szegediiteltotabla.birosag.hu/files/field_attachment/ajanlas_2005-1.pdf
35. <http://www.ugyvedvilag.hu/rovatok/konferenciak/karterites-a-felek-egyuttmukodesere-sarkall-az-uj-ptk>
36. <http://www.ugyvedvilag.hu/rovatok/napirend/uj-ptk-a-cegvezeto-is-kotelezheto-karteritesre>
37. <http://www.ugyvedvilag.hu/rovatok/szakma/hogy-kerul-a-csizma-az-asztalra-avagy-a-tarsasagi-jog-a-ptk-ba>
38. <http://www.ugyvedvilag.hu/rovatok/szakma/szigorodott-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege#>

39. 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
40. 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról
41. 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről
42. 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
43. Legfelsőbb Bíróság Gf. I. 31 861/1997/6.
44. Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégium 1/2005. (VI. 17.) számú kollégiumi ajánlás
45. Szegedi Ítéltábla Pf. I. 20 062/2005.
46. Debreceni Ítéltábla Gf. IV. 30 044/2010/7.